

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Kaulskroniten

1:2004

Program och aktiviteter under våren

- Torsdagen 18 mars kl 15.00** Allsång med med från Karlskrona välkända Anna-Stina Borrum.
- Onsdag 21 april kl 19.00** Besök av "Däkorna" ifrån Gamla Vis- och Spelmansklubben.
- Lördagen den 1 maj kl 07.00** Reveljmarsch !Vi samlas på Sparregården. Efter marschen väkomna på kaffe och bulle, samt pratstund i föreningslokalen.

Som vanligt har vi Lövmarknadsstånd och öppet hus.Vi kommer även att ha stadsvandringar under våren. Håll ögonen på arrangemangstips i lokaltidningarna.

Alla övriga arrangemang anordnas i föreningslokalen Alamedan 11.

Föreningen Gamla Carlsrona

60 år

År 2005

Du kan förvänta dig en hel del aktiviteter för att fira denna tilldragelse.

Tex reservera helgen den 20-22 mars 2005.

Vi satsar även på en Jubileumsårsbok

Föreningen Gamla Carlsrona
Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 64 48 62-5
Bankgiro 387-1068

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona, Nr 1, 2004, 19:e årgången. Upplaga 3.500 ex. ISSN 0430-8433
Föreningen Gamla Carlsrona, Alamedan 11, 371 31 Karlskrona
Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90, E-postadress: info@fgc.nu
Nu kan vi hälsa Er välkomna till vår hemsida adress: www.fgc.nu
Redaktör: Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningaskär, tfn: 0455-33 94 27

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Föreningslokalen är öppen varje **helgfri onsdag kl.17.00-19.00**

Torsdagen den 25 Mars kl 18.30

Årsmöte

i Föreningslokalen Alamedan 11.

Varmt Välkomna !

Redaktören har ordet !

Kära läsare, medlemmar och vänner. Välkomna till ännu ett nummer av vårt medlemsblad, det trettiosjunde, som jag försökt pussla ihop på bästa sätt. Föregående nummer hade gott om bilder, insända från olika författare, vilket uppskattades mycket. Tyvärr blir inte bildmaterialet lika rikligt varje gång. "Man tager vad man haver" för att citera Kajsa Warg och hoppas framledes på flera bidrag, med bildmaterial.

Martin Saur (Johansson) i Järfälla, skriver följande tillägg, till artikeln om *Långö* förra numret:

"Till Redaktören!

Har läst hela Kaulskroniten 2:2003. Jättekul!

Om Evert är den jag tror, så var han medlem i Långö AIK under min tid som sekreterare. Han var en mycket duktig friidrottare. Så till hans artikel. Jag följer honom exakt i fotspåren! När jag kommer till badplatsen, med brygga, är han i ovetskap om vem som byggt den. Ock!

Det kan jag tala om. Jag är några år äldre än Evert.

Något av åren kring 1930 fick min far, (Martin Johansson) tillsammans med en flaggkorpral Lilja och en högbåtsman Petersson, samtliga boende på Långö, en idé om att bygga en träbrygga. Tidigare hade man lämpat ut stenar, utgörande en badbrygga. Svår att gå på!

De byggde därför träbryggan över stenbryggan. När den var färdig, gick de ut bland badgästerna och vädjade om bidrag, som dock ej täckte kostnaden. Så gick det till och bryggan fungerade i många år, innan den ersattes av en ny från kommunen."

Så långt Martin Saur. Jag tackar för inlägget. Jag själv lärde mig simma, bara några år gammal, vid den bryggan. Det var ett tiotal år senare (är född i januari 38).

Jag skall, apropå Långö, citera delar av ett brev från medlemmen **Göran Andersson** i Kalmar, 78 år gammal: *"Mina föräldrar bodde större delen av sin levnad på Långö från 1910 talet. Själv är jag född i mitt föräldrahem - ej på dåvarande BB - och bodde hemma till 1951, då jag flyttade från Karlskrona. Så länge mina föräldrar levde besökte jag dem så gott som varje vecka och kunde följa med vad som hände. Jag har personliga minnen av många personer som omnämnts i medlemsbladet bl.a. redaktör J.A. Henriksson (1:2002), lärarna Lövdal och Brusquini, snickare P A Persson och f.d. stuvveriförman Brolin. Den senare hade förlorat ena armen och hade en protes med järnkrok i änden. Då han fiskade på gamla Långöbron agnade han genom att lägga en brödkula på järnkroken och trycka fast metkroken med andra handen. Han kunde inte agna med mask på grund av sitt handikapp. Vi var många barn och ungdomar på Långö åren mellan 1930-1950. De flesta har lyckats väl i livet som vuxna. Vi var några stycken som träffades, för ca 15 år sedan, och vi var rörande överens, om att man skulle kunna skriva en hel bok om dem alla. Mitt första skolår gjorde jag i Långö Folkets Hus, på läktaren i stora salen. Då spelade man revy där på kvällarna och ibland hade man dansaftnar. Året efter byggde man om huset till affär och bostad åt en köpman. Andra året gick jag i ett mindre skolhus som låg i utkanten av den tomt, där Långöskolan låg.*

Tredje året fick jag flytta till Tullskolan.

I Kaulskroniten 2:2002 sidan 30 skrivs det om bröderna Reinhold och Gösta Svensson. Jag kände dem båda väl. År 1941 började jag som filarelärling på Örlogsvarvets Torpedverkstad, där Gösta och Reinhold - han kallades Rene - arbetade sedan många år. Gösta var en skicklig arbetsman vid filbänk och lödbord, medan Reinhold var en mycket kompetent svarvare, med ett smittande gott humör. Som filarelärling hade jag anledning att många gånger konsultera Gösta, som hade mitt och mina kamraters fulla förtroende. Vi hade en oerhörd respekt för de äldre, s.k. gubbarna. Vi vågade ej säga Du till dem, men Gösta och Rene var inte så gamla i våra ögon och vi kunde lättare prata med dem".

Nummer ett förra året hade artiklar om *Kalvhagen*, och flera läsare frågade mig om hur namnen på Arvid-Nilssonsgatan och Ostermansgatan uppkommit, de gator som nämndes i artiklarna. Tyvärr tillät inte utrymmet mitt svar senast, varför det kommer här.

Dessa "gossar" var för ovanlighetens skull i Karlskrona, då det gäller gatunamn, varken amiraler, skeppsbyggmästare eller kungligheter. Arvid Nilsson ingick i den skara om 230 personer som på kunglig order tvingades riva sina hus i Ronneby och flytta hem och verksamhet, till den nya staden Karlskrona. Det blev då adress i Kalvhagen och som den första boende vid denna gata kom den att uppkallas efter honom.

Kristoffer Osterman där-
emot var född och upp-
vuxen i Rehnprovinsen och
son till kyrkoherde Evert
Osterman i Werden. Han
var affärsman och insåg
snabbt de möjligheter till
affärsidkande den nya
staden erbjöd. Osterman
kom att ha stort inflytande
här. Under sju-tion år var
han kapten i ett av borger-
skapet kompanier, som
upprätthöll ordning och
reda i Karlskrona. Oster-
man erhöll burskap (med-
borgarskap) i Karlskrona
och redan 1685 blev han

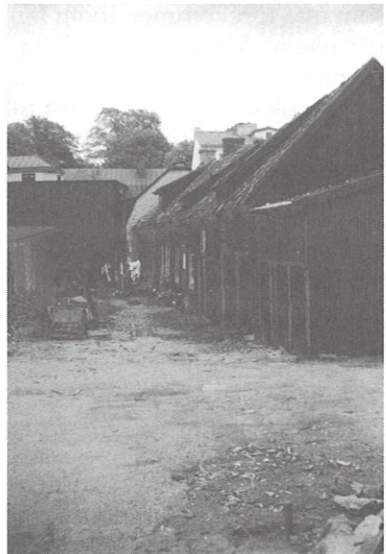
förman för "stadens äldste", som bestod av
16 män, med rätt att överlägga med
magistraten. 1719 ansågs Osterman av
landshövding Bonde given för den
vakanta posten som "politie och bygg-
ningsborgmästare".

Osterman avböjde erbjudandet, med
tanke på sin ålder, han var nu 81 år gam-
mal. I stället erhöll han hederstiteln "Ti-
tularborgmästare". Osterman bodde
själv aldrig i Kalvhagen. Han ägde en
fastighet i hörnet av Landbrogatan -
Västra Köpmangatan, men hade sin
verksamhet, sina lagerlokaler och bodar,
i kvarteret Stuart, mellan Arvid Nils-
sons- och Ostermansgatan. Passagen
förbi dessa lagerlokaler kallades av be-
folkningen Ostermans gränd. Detta var
anledningen, att gatunamnet Oster-
mansgatan så småningom uppkom.

Osterman dog 1725. Det finns något
litet kvar av dessa magasinskvarter vid

*Ostermans bostadshus vid Hoglands park, hörnhuset Land-
brogatan - V. Köpmangatan foto: Olle Olsson*

*Gårdsinteriör från gården till
Ostermans och intilliggande fastighe-
ter i kvarteret.*

Bilden är tagen mot Hoglands park
(se trädkronorna). Foto: Olle Olsson

Arvid Nilssonsgatan norr om Spårgatan, mot hamnen och jag hoppas innerligt, att detta stycke av det gamla Kalvhagen bevaras.

En av stadens kulturpersonligheter har gått ur tiden. Efter en lång tids sjukdom, har den kunnige museimannen Svante Warfvinge avlidit, i början av november 2003. Som en varm eld, en glödande kunskap, upplevde jag honom under den korta period, i slutet av -90 talet, han var verksam i föreningens styrelse, varför jag känner att jag måste nämna hans frånfalle här. Svante var arkivarie på Blekinge Museum vid bortgången. Åren 1975 till 1990 var han anställd vid Marinmuseum. Svante Warfvinge, född 1945, växte upp i Stockholm. Efter en gedigen utbildning kom han så småningom till Karlskrona. Jag hann aldrig lära känna honom ingående, men upplevde honom som en känslig, kultiverad person, som formulerade och uttryckte sig på ett elegant och förfinat sätt. Jag stannade gärna upp för en pratstund, när vi möttes, om staden eller om konst och kulturlivet. Jag vet att jag kommer att sakna, jag har redan saknat dem, dessa sporadiska möten, som upphörde, redan för något år sedan, på grund av Svantes sjukdom. Bildarkiv och bilden som fotodokument var hans stora intresse och sedan 1994 var han ordförande i Svensk Fotohistorisk förening.

Avslutningsvis, apropå döden och dess mystik, är det något som i alla tider förhäxat och fånglat människors fantasi. Mystiskt är även tretalet som ofta förekommer, inom familjer, i vänkretsar och andra sammanhang, när någon dör. Jag mötte detta, även i mitt arbete från 1973 till pensionen, inom begravningsväsendet, där ofta anhöriga påpekade, att då någon går bort, brukar det alltid bli två till, inom något år. Så har nu detta bekräftats, även vad gäller Kaulskroniten. Inom ett år har Stig Larson, Wilhelm Benninge och, nu i höst, fotografen Gunnar Ekström lämnat oss. Alla tre, har på olika sätt, medarbetat i vår skrift, under åren och är i tacksamt minne bevarade.

Eder Sten A. Petersson

För kännedom

Stipendiekommittén i Föreningen Gamla Carlskrona har i år beslutat att inte dela ut något stipendium. Årets ränta läggs därför till fondkapitalet.

Enligt uppdrag.

Gun Ekedahl
sekreterare

Vädjan

Vi kryddar medlammarnas berättelser i detta blad och i våra böcker med bilder. Många delar, (t.ex. Bergåsa, Hästö, Långö, Lindesnäs, Lyckeby), och tidsepoker av vår stad är dåligt dokumenterade. Har du foton eller vykort på gator, hus, händelser osv, är du välkommen att skänka eller låna ut bilder eller negativ för avfotografering.

Styrelsens verksamhetsberättelse för 2003

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona önskar avge följande berättelse för verksamheten år 2003, som tillika är föreningens 58 arbetsår.

Styrelsen har under året bestått av följande:

Jan-Eric Jansson	ordförande	Invald	1999
Göran Mårtensson	vice ordförande		1996
Sten A Petersson	redaktör		1976
Gun Ekedahl	sekreterare		1997
Wanja Magnusson	kassör		1999
Kerstin Petersson	ledamot/kansliansvarig		1999
Gunilla Wirbrand	ledamot		1999
Rolf Andersson	ledamot		2000
Britt Hillborg	ledamot		2002
Stanley Wangvik	suppleant		2002
Ingemar Fredriksson	suppleant		2003
Annicka Frisell	suppleant		2003
Maj-Britt Gustavsson	suppleant		2003

Revisorer

Helene Hansson	ordinarie		1993
Ingemar Nilsson	ordinarie		1999
Ingrid Wijk-Arnoldsson	ersättare		1999
Margit Svensson	ersättare		1999

Valberedning

Ulla Olby	sammankallande		
Nils-Erik Gustavsson och	Börje Werlemark		

Kommittéer utsedda av styrelsen

Redaktions- och bokkommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Ingemar Fredriksson, Sten A Petersson och Gunilla Wirbrand.

Programkommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Annicka Frisell, Maj-Britt Gustavsson, Kerstin Petersson och Gunilla Wirbrand.

Kommitté för stadsmiljöfrågor: Rolf Andersson (sammankallande), Jan-Eric Jansson, Ingemar Fredriksson, Britt Hillborg, Sten A Petersson och Stanley Wangvik.

Stipendiekommitté: Gun Ekedahl (sammankallande), Jan-Eric Jansson, Gunilla Ekholm, Hans Göran Rydberg, Eva Malmgren och Kerstin Södöö.

Bild, data- och webbansvarig: Göran Mårtensson.

Styrelsens arbete

Styrelsen har haft 11 protokollförda sammanträden. Utöver dessa har enskilda styrelsemedlemmar träffats informellt för kommittémöten. Vid Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte förlagt till Blekinge Museum deltog: FGC:s ordförande Jan-Eric Jansson, kassören Wanja Magnusson, Sten A Petersson och Kerstin Petersson.

Föreningens medlemstal

Den 31 december 2003 uppgick antalen medlemmar till 4209 efter det att föreningen har skrivit in 189 nya medlemmar under året, tagit bort 73 medlemmar, som avlidit och strukit 33 medlemmar, som har utträtt under samma tidsrymd ur föreningen av olika skäl.

Årsavgiften

Medlemsavgiften för 2003 har varit 50 kronor. 2004 års avgift fastställdes till 75 kr vid årsmötet. En låg avgift, som gör det möjligt att fortsätta vara Sveriges största hembygdsförening.

Årsmöte

Föreningens årsmöte ägde rum i Föreningslokalen torsdagen den 20 mars. Vid årsmötet avgick Ingrid Yllenius, som varit suppleant och ordinarie ledamot under sju år. Vid samma tidpunkt avgick också Jesper Magnusson, som varit suppleant under fyra år och Gunn Andersson som varit suppleant under ett år. Medlemmarna bjöds på kaffe med dopp i föreningslokalen.

Stipendier

Årsmötetsförhandlingarna föregicks av stipendieutdelning. Ur *Björkholmens Baldersfond* utdelades ett stipendium á 10.000 kronor till Anna Brindmark, sångerska och flöjtist, för kunskaper inom klassisk musik. Stipendiet utdelades av Eva Malmgren. Anna Brindmark framförde ett musikstycke på flöjt och ett sångnummer.

Övriga aktiviteter

13-18 febr	Kaulskroniten packas och expedieras.
28 mars	Stadsmiljögruppen uppvaktar kommunalrådet Gertie Olsson i Karlskrona för information angående Pottholmsprojektet. Rolf Andersson och Jan-Eric Jansson deltog och överlämnade remissvar.
9 april	"Gamla lekar får nytt liv". Lekledare Ingrid Yllenius och Barbro Hansson.
1 maj	Reveljen passerar och stannar och spelar utanför lokalerna. Revelj korten delades ut som vanligt under marschen. FGC hade öppet hus och serverade kaffe, småfranska och kaka.
6 juni	FGC deltagar i nationaldagen.
14 juni	Blekinge Hembygdsförbunds årsmöte, förlagt till Blekinge Museum.

- Ordf Jan-Eric Jansson, kassören Wanja Magnusson, Sten A Petersson och Kerstin Petersson deltog.
- 19 juni Lövmärknaden. Öppet hus i föreningslokalen, försäljning på den vanliga platsen framför Trefaldighetskyrkan.
- juni-aug Onsdag-em, FGC har åtagit sig passning/guidning i Pantarholmsstugan, Vega-Svens stuga och O W Anderssons stuga.
- 31juli-1 aug SAIL 2003, FGC har haft försäljning och medlemsvärning i handelshamnen..
- 17 augusti Hembygdens Dag i Wämöparken, försäljning, medlemsvärning.
- 24 augusti Trubaduren Sven Nilsson besöker föreningen och underhåller med sång och musik.
- Augusti Tre stadsvandringar: Stortorget runt, Västerudden och Kalvhagen(god tillslutning.)
- 20 sept Bilfri Dag i Karlskrona. Försäljning vid Klaiapedaplatsen av Föreningens böcker m m och medlemsvärning.
- 7 okt Studiecirkel startar. Tema: Lär känna Din stad.
- 23 okt Eminente programledaren Rolf Johansson ordnar musikgissning med priser.
- 13 nov Välkände Christer Peters besöker föreningen och bjuder på ett av sina charmerande underhållningsprogram.
- 30 nov Julskyltningdagen och 1:a advent. Öppet Hus i FGC-lokalen med glögg och tillbehör. Försäljning av årsboken **Barn av sin tid**, författad av Åsa Håkanson. Besök av en flickkör från Kulturskolan under ledning av musikdirektör Gunilla Ekholm.

FGC har förevisat föreningslokalen och visat några av sina många filmer för ett antal olika fackliga organisationer samt för ett antal föreningar (19). FGC har visat filmer i föreningslokalen under 2003 enligt vårens program (Kaulskroniten 2:2002) och enligt höstens program (Kaulskroniten 2:2003) (3). Redaktionskommittén har under året sammanträtt 6 gånger.

Programkommittén har haft 5 sammankomster för att sammanställa program för hösten 2003 och våren 2004 – återgivna i Kaulskroniten 2:2003.

Kommitté för stadsmiljöfrågor, har besvarat stadsmiljöfrågor, samt sammanställt pressmeddelande i ärendena.

Medlemsbladet Kaulskroniten, ardetonde årgången, har utkommit med två nummer, 1:2003 och 2:2003 på 48 sidor vardera. Redaktör för båda utgåvorna var Sten A Petersson.

Gåvor Ett flertal penningsummor har av medlemmarna donerats till FGC under året, då medlemmarna anser att föreningen bedriver en viktig verksamhet och är därför villiga att tillskjuta ett belopp utöver medlemsavgiften. Gåvor så-

som tavlor, fotografier, minnesskrifter, böcker, kartor, videoinspelning av olika program, silverföremål, diabilder, Cd-skiva med K-namotiv, dikter och sånger skrivna av Martin Okmark, hög hatt med hattask, mössband med militära båtnamn, C-uppsats (10 poäng), klistermärken från K-na stads 300-års jubileum, gammal kaffekvarn, väggur, bordsljusstakar m m.

I övrigt Ordföranden och övriga styrelsemedlemmar har varit föreningens representant vid flera olika tillfällen såsom invigningen av Rollofs huvud m m. Biblioteksassistent Ulla Hagman har hjälpt föreningen med att iordningställa föreningens bibliotek. Föreningen vill till Ulla rikta ett särskilt tack för hennes arbete.

Årsrapport 2003 **från Gamla Carlsronas stadsmiljögrupp**

Föreningen Gamla Carlsrona har i likhet med tidigare år, varit starkt engagerad i bevarandefrågor och framtidsplaner avseende vår stadsmiljö. Vi har yttrat oss över kommunens programförslag och detaljplaner, men också agerat genom debattinlägg i lokalpressen samt framställt frågor och förslag till politiker och kommunens tjänstemän.

Föreningens stadsmiljögrupp har under året 2003 genomfört fem planerade sammanträden. I anslutning till föreningens arrangemang och möten, och även vid mera spontana samtal med många av föreningens medlemmar, har värdefulla synpunkter och förslag framförts avseende vår vackra stads kulturmiljö och utveckling. Alla förslag och yttranden har givetvis förankrats i föreningens styrelse.

Under verksamhetsåret har vi från Föreningen Gamla Carlsrona, till Karlskrona kommuns samhällsbyggnadsförvaltning, yttrat oss över följande planförslag:

- 21 februari**   **Detaljplan för Pottholmen etapp 1, medmiljökonsekvensbeskrivning.** Med inte minst hänsyn till föreslagna trafiklösningar runt Hoglands park, så ställer sig föreningen kritisk till planerna.
- 21 februari**   **Program för nordvästra stadsbygden – Rosenholm med omgivningar.** Vi påpekar att det inom området finns stora kulturhistoriska intressen, samt värdefull skogs- och landskapsmiljö som måste skyddas vid en framtida exploatering.
- 21 februari**   **Program för detaljplan för del av Karlskrona 6:1, Rosenholm**
Föreningen ställer sig positiv till anläggandet av ett idrotts- och fritidscentrum inom Rosenholmsområdet.
- 28 februari**   **Detaljplan för kv. Havfrun, Hector m.fl. inom Västerudden**
Föreningen uttalar sig positivt till att det byggs bostäder inom det

föreslagna planområdet, gärna med inslag av äldre- och seniorboende. Vi påpekar vikten av att det görs en djupare undersökning av eventuella fornlämningar och spår av tidigare bebyggelse. Samt upprepar vårt tidigare framförda önskemål om att vissa av de äldre, och kulturhistoriskt intressanta, gatunamnen återuppstår.

- 4 mars Planprogram för Lupinen 12 m.fl. – Tegelgården**
Med hänsyn till fastigheten "Tegelgårdens" kulturhistoriska värde så ställer vi oss tveksamma till en utbyggnad, och förordar ett alternativ som innebär minsta ingrepp i kulturmiljön.
- 4 mars Detaljplan för del av fastigheten Grenadjären 4 - Gräsvik**
Eftersom förändringarna inte påverkar intilliggande naturområde, och att några kulturvärden inte berörs, så har föreningen inget att erinra mot föreslagen förändring.
- 9 maj Planprogram för Aspö 5:68 m.fl.**
Föreningen ser positivt på föreslagen modernisering och upprustning av färjelägeområdet. Samt önskar, då de sista resterna av den gamla militära anläggningen "Aspö Mad" försvinner, att en minnestavla med historik sätts upp.
- 13 maj Detaljplan för Gullberna park etapp 2, del av fastigheten Gullbernahult**
Föreningen stöder Blekinge museums förslag betr. en arkeologisk utredning avseende eventuella fornlämningar inom området. Samt att befintlig växtlighet inom planområdets skogsparti så långt möjligt bör bevaras.
- 13 maj Detaljplan för Vedebylund 1:1 och Vedeby 24:1**
Inga fornlämningar har registrerats inom planområdet, och någon kulturmiljö av vikt kommer inte att påverkas vid en exploatering.
- 15 oktober Detaljplan för del av Karlskrona 3:3 (f.d. 6:1), Rosenholm**
Utöver tidigare framförda synpunkter avseende skyddandet av planområdets natur- och kulturmiljö, så påpekar också föreningen vikten av att så långt möjligt få ner bullernivåerna från övningsskjutfältet.
- 4 november Detaljplan för del av kv. Munspelet 1,2,3 m.fl. Spandelstorp**
Föreningens principiella inställning är att stadsnära natur- och skogsområden ska exploateras med stor restriktivitet. Planområdet är av skogsvårdsstyrelsen utpekad som "nyckelbiotop", och området användes i dag för rekreation och som viktig resurs för naturstudier och uteaktiviteter för närliggande skolor och förskolor. Föreningen avstyrker en föreslagen utökning av planområdet.

För den medlem som önskar taga del av något yttrande i sin helhet, så finns remissvar och kommunens handlingar som ligger till grund för yttrandena, i föreningens arkiv för stadsmiljöfrågor. Yttranden och skrivelser läggs också ut på föreningens hemsida.

Föreningen genomförde den **6 mars en debattkväll** i Millitärhemmet angående **kommunens Pottholmsplaner**, som samlade ett 80-tal intresserade deltagare. Huvudtemat för debatten var Hoglands park, innehåll och omgivande trafikmiljö, samt planerat Mediahus på Kungspan.

Under mötet framfördes många förslag och synpunkter beträffande vår stadsparks utveckling. En majoritet av deltagarna framförde kritik mot kommunens planer på förändrade trafikströmmar med dubbelriktade körbanor och ökad busstrafik på parkens omgivande gator.

Kraftig kritik framfördes också mot det planerade mediahuset, där argumenten bl.a var att byggnaden kommer att få negativ påverkan på stadsbilden och det öppna perspektivet vid infarten till stadskärnan. En sammanställning över vad som framkommit under debatten, överlämnades någon vecka senare till kommunens stadsmiljöråd, samt ansvarigt kommunalråd uppvaktades även med en protestlista angående planerat mediahus.

Utöver **debattinlägg i lokalpressen** angående Pottholmsplanerna med Mediahus, så har föreningen också under hösten, framfört kritik mot förslaget att ersätta **Rosenfeltsskolan** med en ny skolbyggnad på Strandgårdstomten.

Under året har föreningen, genom undertecknad, varit representerad i en av kommunen tillsatt **referensgrupp beträffande Tullparkens** framtida bevarande och utveckling. Målet är en levande park med många aktiviteter och ökad användning. Kommunens projektgrupp hade ett gemensamt möte med föreningens styrelse, i föreningslokalen 3 mars.

Även **almalle'n** vid Borgmästarekajen har diskuterats med anledning av kommunens utredning om trädens hälsotillstånd. Med hjälp av en aborist (trädvårdare), har konstaterats att flera av de snart 100-åriga almarna angripits av svampsjuka samt svåra sprickbildningar och försvagningar. Aboristen deltog med information i föreningens årsmöte 20 mars.

Viktigt att åtgärder sätts in så att större delen av alle'n kan bevaras.

Bland många andra frågor kring vår stadsmiljö, så har föreningen fortsatt diskussionerna beträffande vissa fastighetsägares svikna löften och nonchalans mot vitesförelägganden avseende **bevarandet av kulturbyggnader**. Tidigare har vi agerat, och framfört kritik offentligt angående Spårvagnstallarna på Gräsvik, ett annat aktuellt exempel på när fastighetsägare struntar i lagstiftning och överenskommelser, är ett 1600-talshus på Björkholmen. Det är allvarligt om samhället inte har möjlighet att förhindra att kulturvärden förskingras p.g.a enskilda fastighetsägares vanvård. Denna viktiga fråga kommer att kräva ytterligare engagemang och agerande från vår förening.

/ Rolf Andersson

Slutord

Det året som har gått, vill vi karaktärisera som ett verkligt fint arbetsår för föreningen. Vi har som en uppgift att sammanföra personer med intresse för Karlskrona Det tycker vi att vi uppfyller. Ett erkännande på det arbetet, är att vi har blivit tilldelade Världsarvsstipendium av Karlskrona Kommun.. Det är speciellt roligt att så många medlemmar i förskingringen hör av sig med synpunkter.

Till alla som har arbetat för föreningen och gjort detta året så framgångsrikt, vill styrelsen rikta ett varma tack.

Vi vill också tacka årsboks författaren Åsa Håkanson, som skrivit vår fina årsbok.

Styrelsen

1:a advent fick vi njuta av skönsång av en flickkör från musikskolan under ledning av Gunilla Ekholm

En barndomsidyll på Bergåsa.

Av Göran Kimell

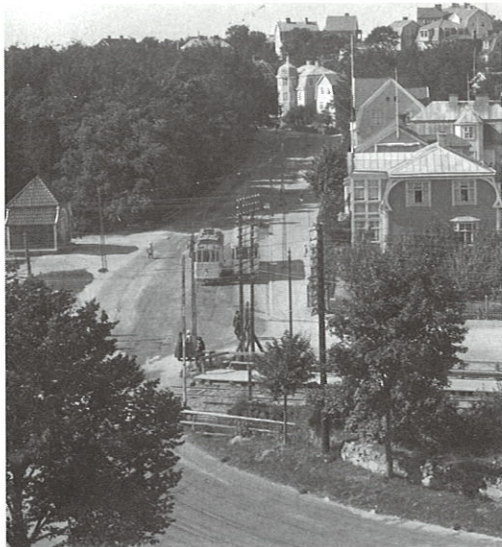
Att på olika sätt skickas ner från Stockholm där min mor var distriktsbarnmorska sedan 1936, kändes befriande för två Stockholmspojkar, väl förankrade i asfaltdjungeln och i en stadsdel som beträffande barnrikedom närmast kunde jämföras med de inom miljonprogrammet i vår tid producerade områdena i nordvästra Stockholm. Då fanns i Traneberg, (jag är född 1938 och min bror Håkan 1939) där vi bröder växte upp inga av nutidens problem men ett helt annat tempo och hårdhet i relationerna pojkar emellan, vilket dagligen ledde till konfrontationer mellan olika grupperingar beroende av t ex vilken typ av boende man tillhörde. Säkerligen inget unikt problem för Stockholmsregionen men ändå kändes bataljerna i Stockholm råare än de mera lekfulla, som vi faktiskt deltog i under våra uppskattade sommar-månader på Bergåsa, omhändertagna av kärleksfulla morföräldrar och moster på Tegnerliden 6.

Våra somrar på Bergåsa tillhör de allra ljusaste och beständigaste barn- och ungdomsminnen jag har kvar i vuxen ålder och jag tar alltid varje sommar en liten rundtur med bilen för att känna lite av den positiva atmosfär, som väller upp inom mig när jag passerar de platser som betytt något särskilt från den här tiden.

Spårvagnsreparatören

Min morfar Karl Hansson var född 1879 och flyttade från Västra Prinsgatan nästan nere vid korsningen med Styrmansgatan med sina döttrar Ann Marie och Signe samt sin hustru Hanna till Tegnerliden 6 1925 och det hus som under många år blev vår fasta punkt i Karlskrona. Min mormor Hanna var född på Hasslö 1872, vilket gav oss pojkar många tillfällen till uppskattade utflykter ut i skärgården, där det på den tiden ansågs åtminstone av den äldre generationen lite märkvärdigt att det kom stockholmsfrämmat. Jag tror att min stora kärlek till båtar och hav grundlades i den här miljön. Min morfar upplever jag fortfarande som en idealmänniska, som aldrig sa ett hårt ord till oss pojkar, trots att vi till och från gjorde hyss ofta i oförstånd, för inte ville vi tillfoga en person som vi tyckte så innerligt bra om någon skada. Morfar var spårvagnsreparatör med ett tidigare förlutet som timmerman på varvet och han deltog bl.a. i restaureringen av "Rosenbom". Det hände ibland när vi drog oss ner till Valhallavägen, där slutstationen för "Lådan" var belägen, att han kom körande med en reparerad vagn som skulle provköras utan passagerare att vi pojkar fick en gratisrunda till Gräsvikshallen ensam med morfar på manöverplatt-formen. Självaktningen steg flera grader efter en sådan resa. Hur vi kom hem igen kommer jag inte riktigt ihåg, men förmodligen

ombesörjde morfar genom någon kollega att vi kunde transporteras tillbaka till hållplatsen framför Glans pappershandel, som också var avstigning för alla som skulle besöka lasarettet eller kyrkogården på andra sidan Sunnavägen. Vid denna station fanns dubbelspår för att kunna koppla på släpvagn under högtrafik. Vi fick också vid något tillfälle möjlighet att komma in i verkstads-hallen och titta ner i smörjgropen, där morfar gick igenom vagnarnas underreden, vilket naturligtvis imponerade på oss småkillar. Så till den milda grad att min bror och jag inspirerades till, att på morfars prydliga sandgång på Tegnerliden, gräva en imponerade smörjgrop, som den nattarbetande morfadern snubblade ner i, vilket kunde ha slutat illa om oturen hade varit framme. Hade mina egna barn gjort något liknande hade de antagligen fått det hett om öronen, men morfar kommenterade det aldrig utan vår mor var den som läxade upp oss och framhöll vad som kunnat inträffa.

Detta vykort från slutet på 20-talet, visar Spår-vagnens ändhållplats, utanför tobaks- och pappers-handeln .

Bomfällaren

Som pensionär erhöll min morfar anställning vid SJ, som bomfällare vid lasarett- överfarten, som inte alls var lika bred som den är idag. Manövreringen utfördes från en liten kur, som låg i närheten av det hus som senare har disponerats av Taxi och som vid den här tiden var stationshus för Kustbanan och Karlskrona-Torsås järnväg. Vi pojkar turades om att gå ner till kuren med en unikabox innehållande smörgåsar och kaffe, ett uppdrag som vi gärna utförde. Det var ju lite spännande att vara med när bommarna skulle fällas både vid denna övergång och vid Sunna som också fälldes härifrån. Vi fick också någon gång ta tag i veven som fällde bommarna under morfars kontroll. Vi hade fått stränga instruktioner om hur vi skulle ta oss dit. Först gällde det att korsa den då kraftigt trafikerade Sunnavägen vid den plats där skogsstigen mynnar från Tegnerliden och det som alltid ingav respekt var korsandet av järnvägsspåren. Morfars nya yrke rutade in vår vardag. Till fördelarna

Lägg märke till kuren till vänster. Är det möjligen bomfällaren Karl Hansson under tjänsteutövning som står i fönstret. Vykortet är från ca 1930.

hörde faktiskt hans skiftarbete, vilket betydde att han kunde följa oss till stranden rätt ofta. Han kunde alla tågs ankomst- och avgångstider och deras nummer. Tåg 501 har jag för mig kom på eftermiddagen. Alla tåg gjorde uppehåll vid Bergåsa utom snälltåg och godståg och ånglokens pustande under uppehållet följde vi från vårt köksfönster. Från köksfönstret följdes också den karavan av hästfordon som varje torgdag på morgon och kväll trafikerade Sunnavägen till och ifrån torget med jordbruksprodukter för avsalu. Lika regelbundet flög de jättelika kajflockarna framåt aftonen över vårt hus i riktning mot Fredrikskyrkan och som på grund av sitt omfång fascinerade oss barn man hörde på lång väg att de närmade sig.

Klockan

I suterrängvåningen på huset fanns en verkstad allmänt kallat "Herrummet" och i den verkstaden hängde ett gammalt fint ur med pendel. Problemet med detta ur var bara att det "fortade" sig och trots stora ansträngningar från morfars sida att rucka det, blev det aldrig riktigt bra vilket förmodligen var orsaken till den något blygsamma placeringen i huset. Morfar beklagade sig ofta för oss pojkar att han inte fick någon ordning på klockan och en vacker dag när han var på jobbet tog vi saken i egna händer och släpade ut klockan i skogen, där vi plockade ner den i sina minsta beståndsdelar fortfarande med målsättningen att ordna det här problemet. Att klockan aldrig mer ens en gång hamnade på väggen har

säkert läsaren redan förstått. Den här gången fick vi även via vår mor veta att morfar inte uppskattat vår hjälpsamhet.

I huset fanns vid den här tiden inget WC utan på gården fanns ett torr-dass och utrymme för sopor och svinmat. Huset står f.ö. fortfarande kvar. Trots vår ungdom 6-7 år och vana vid större bekvämlighet i Stockholm var vi angelägna om att våra morföräldrar skulle kunna njuta av samma komfort vi var utrustade med i Stockholm och därför inleddes ett styvt arbete med att åstadkomma denna förbättring. Sagt och gjort vi valde ut ett passande ställe på baksidan av stenfoten runt det lilla huset på gården och valde med omsorg ut de verktyg vi behövde i "herrummet" och gick sedan med entusiasm till verket. Som mejslar använde vi morfars pedantiskt välslipade stämjärn och en träklubba. Att detta huggande i stenfoten med dessa verktyg och hålet i densamma inte föranledde någon översvallande glädje hos de närmast berörda är väl nästan onödigt att beskriva. Men ändamålet var gott att dra in ett avloppsrör i uthuset för att kunna installera WC och underlätta för mormor som blivit krasslig vid den här tiden. Att det inte skulle ha påverkat bekvämligheten på något avgörande sätt föll oss aldrig in, man hade ju trots allt ändå varit tvungen att gå ut på gården för att uträtta sina behov.

Under något år under kriget var jag mer eller mindre evakuerad till Karlskrona, som om den platsen skulle vara säkrare än Stockholm. Jag upplevde trots mörkläggningen i huset hur man skickade upp lysraketer i riktning över lasarettet bort mot Verkö. Vintern var kall och isen låg tjock i Studentviken 1944 och morfar och jag promenerade på isen utanför KA 2:s kaserner vid Gråsvik, där stridsflygplan stod parkerade på isen och vi gick hela vägen in till Brohålan som var den enda platsen med öppet vatten och en ofantlig mängd sjöfågel.

Studentviken

Under lång tid tillbringade vi huvuddelen av våra fina sommardagar vid Studentviken, vars långgrunda sandstrand bidrog till att vi faktiskt lärde oss simma utan hjälp och när vi vågade oss ut till stenen vid den yttre bryggan hade ett av livets mål uppfyllts. Kiosken i vikens inre del var samlingspunkten och jag kommer fortfarande ihåg hur det luktade av godis och kaffe när man närmade sig klaffen där försäljningen skedde. Vår morfar kunde göra vad som helst för sina barnbarn. Stockholmspojarna följde han så snart han hade tillfälle ner till Studentviken för att från stranden övervaka våra förehavanden företrädesvis på den norra stranden som tidigare varit herrbad. Hans kritvita huvud var vårt riktmärke när vi gav oss ut i vattnet och min fixerade blick på morfar bidrog till att jag övade in ett felaktigt simsätt som simlärare Redstedt på Mörtsjölägrret ondgjorde sig över och till mitt stora förtret föranledde honom att placera mig i simskola bland dem som inte kunde simma. Kan ni tänka er hur det kändes? Min mamma som var ensamstående med två pojkar hade helt

naturligt inte råd att ge oss allt vi pekade på och vid något tillfälle under badandet i viken fick vi se ett barn med en smäcker segelbåt som tycktes kunna segla av sig själv. Naturligtvis önskade vi oss av hela vårt hjärta en liknande båt, men mamma var emellertid av den sunda åsikten att barn kan inte få allt de pekar på. Morfar vars hjärta blödde för sina barnbarn ställde sig då i "herrummet" att holka ur en massiv träbit till ett båtskrov som till sin form mycket överensstämde med flottans 10-huggare och gjorde löstagbara durkar rigg och beslag och roder av mycket förnämlig kvalitet samt barlast. Han gjorde båten i två exemplar för att vi skulle ha varsitt. Nå båtarna var väl inte riktigt vad de oförstående pojkar tänkt sig. De vi hade sett i viken var smala hade riktig köl och seglade bra. Följden blev att vi degraderade dessa fina hantverk till att dras på sandgången där beslag och andra detaljer som t.ex. roder snabbt skildes från båten och jag blir ibland fortfarande lite gråtmild över hur oförstående vi var i den åldern och över hur morfar måste ha upplevt situationen efter att ha lagt ner så mycket arbete på att glädja oss.

Studentviken betydde mycket för de sociala kontakterna långt upp i ton-åren. På berget på vikens södra strand utspelades många heta vistpartier med diskussioner om företräden hos vissa representanter från det motsatta könet och metoder för att närma sig den tilltänkta. Vi var ju trots allt inte lika framåt i det avseendet som ungdomarna är idag. Efter att ha avhandlat dessa djupa funderingar kring livet avbröts dessa ofta med att vi kastade oss allihop i vattnet antingen för att leka datten med boll eller för att imponera på någon person av motsatt kön. Det var en otvungen stämning av livsglädje och obundenhet som präglade samvaron där och pojkar av olika årgångar. Till en viss del åtminstone, för när de äldre pojkar höll sina kräftsvisor på den lilla ön Biskopen i Jänkeviken var vi inte välkomna. Det hindrade oss inte alls från att lite på avstånd smyga på våra äldre kamrater genom att ljudlöst ta oss över viken med roddbåtar som noggrant smörjdes i årtullarna med vatten för att inte gnissla och avslöja våra förehavanden. Ett företag som hade sina risker dels på grund av det täta mörkret i augusti och dels på grund av risken att bli upptäckt.

Fotboll

Att de gärna ville vara ifred vid de här tillfällena betydde inte att man var fientlig utan redan dagen efter samlades man på "Lilla" en hemmagjord fotbollsplan som starkt lutade mot kärret och som i allmänhet gynnade det lag som spelade i rätt riktning. Tänk så kreativa ungar var på den tiden. Jag har en känsla av att planen var framtagen utan hjälp av kommunen. Lagen var sammansatta med likartade åldersprofiler ofta genom delning och familjer som Rickardson och Karlsson som hade många representanter i olika åldersgrupper dominerade lagen. Familjen Karlsson var bosatta på Idunavägen och ägare till Z-bageriet. Båda familjerna hade dessutom väldigt skickliga representanter, som hävdade sig utmärkt även bland

*"Trekanten" en liten
torgliknade utvidgning
i korsningen mellan
Erik Dahlbergsgatan
och Studentgatan.
Vykort ca 1940*

betydligt äldre pojkar och som sedermera kom att spela fotboll på betydligt högre nivå i seriesystemet.

Bergåsa hade förutom "Lilla" och Studentviken ett par andra naturliga samlingsplatser för ungdomar. Den ena var Konsum högst upp på Korpalsgatan där man när man blev lite äldre kunde köpa 10 st lösa John Silver även om min bror och jag aldrig rökte officiellt hemma. Morfar som själv rökte "Havanna nr 202" hade vid något tillfälle sagt "att är det något som jag önskar att ni aldrig skall börja med så är det rökning" och lojala som vi var rökte vi bara i våra kompisars sällskap. I Konsum hade jag i början av femtitalet jobb som springschas f ö mitt första jobb och kuskade runt på Bergåsas gator med schascykeln som var utrustad med pakethållare för tyngre gods framför styret enligt känd design. I Konsum var vid den tiden två affärer den mindre till vänster var mjölkaffär och där handlades mjölk och grädde i spann och mått och den var öppen även på söndagar har jag för mig. Den till höger i byggnaden var speceriaffär och var betydligt större till volymen och drevs vid den tiden av en mycket charmig föreståndare åtminstone vad jag förstod av de kvinnliga expediterna.

Den andra samlingspunkten för oss ungdomar var i den s.k. "Trekanten" en liten torgliknade utvidgning i korsningen mellan Erik Dahlbergsgatan och Studentgatan. Där sammanstrålade vi ungdomar på kvällstid till ett visst förtret för de närmast boende kan jag så här i efterhand föreställa mig. Där knöts många kontakter mellan könen men mest var det fråga om ganska oskyldiga men högljudda lekar.

Ormen

Den begynnande längtan att frigöra sig från föräldragenerationen tog sig många olika uttryck bl.a. genom att begära tillstånd att ligga i tält och fick man inte det var det lika spännande att ligga i tältsängar på vinden. Sådana där med två parallella rundstavar som vilade på urholkade bockar och med

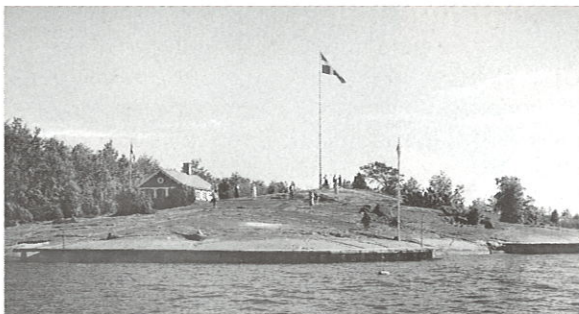
ett markisliknande tyg spänt emellan rundstavarna. Inspirerade av vår vistelse på Mörtsjöåsen eller möjligen närheten till KA 2 regementet vid Gräsvik blåste vi revelj och tupto i en vattenkanna genom vindsfönstret. Till att börja med tältade vi på den egna tomten, vilket ofta utmynnade i att vi med sängkläderna i hand smög in i huset efter att hört något konstigt ljud i vinbärsbuskarna. Senare tältade min bror och jag i Baldershage mellan Baldersvägen och Idrottsvägen. Något som fick en ganska dramatisk upplösning. På morgonkulan tyckte jag mig höra ett skrapande ljud mellan våra sovsäckar och när jag satte mig upp såg jag en livs levande huggorm mellan våra sovsäckar trots att tältet var försett med blixtlås och tyggolv. Stel av rädsla kommenderade jag ut min lillebror att hämta en klyka som jag läst att man kunde fånga huggormar med. Han återvände med en gisten tallklyka som jag snabbt placerade över ormens nacke. Tyvärr var den inte särskilt hållbar utan gick av, men med en snabbhet som bara kan åstadkommas i farans stund hann jag få ett nytt tag med den lilla stump som återstod. Nu kom ett nytt kommando till brodern. "Åk hem och hämta morfars luka" en sådan som användes för att ta bort ogräs på sandgångar. Håkan slängde sig på cykeln trampade iväg mot Tegnerliden och jag blev kvar med ormens stjärt slingrande runt min arm och bara en tanke för igenom mitt huvud, "släpp inte taget och pressa inte för hårt". Efter kanske 20 min återvände Håkan med lukan som noggrant placerades på ormens huvud varefter den ansattes så hårt som möjligt med ett lätt krasande ljud som följd. Vad gjorde de små pojkarna sedan - jo de tog fram sin scoutkniv och sprättade upp ormen för att se vad den har ätit. Alla våra övningar var inte lika dramatiska.

Vi hade under våra exkursioner i Västramarkskogen upptäckt att bortåt Jänkeberget med sin utsiktsbänk fanns många fasaner, vilka vi naturligtvis skulle fånga, plocka och ta med oss hem till morföräldrarna. Därför konstruerades av en sockerlåda i trä en fälla genom att avlägsna botten och spika på ett hönsnät och med denna låda lade vi oss i bakhåll för fasanerna. Till bete användes en gammal brödlimpa. För att kunna få fällan att smälla igen användes en träbit på högkant mot lådans ena vägg, i vars mitt ett långt snöre var fäst och i vars andra ände våra händer var beredda att rycka undan pinnen när fasanerna väl kommit in. Efter flera timmars väntan och med fasaner på nästan varje kvadratmeter utom i fällan, så tröttnade jägarerna lyckligtvis eftersom jag är ganska säker på att vi aldrig hade vetat vad vi skulle ta oss till om jaktlyckan stått oss bi. Förmodligen hade vi helt enkelt släppt ut den stackars fågeln igen.

Ubåten

Vi hade vi den här tiden förmånen att få deltaga i Mörtsjöåsens gymnastikläger, där min mamma Ann Marie Kimell var sjuksköterska 1948-1952 Hon tillhörde lägerledningen tillsammans med Ernst Alvik och Rut Werkström, som arbetat ihop redan då lägret låg ute på Almö. När lägret led mot sitt

*Motorbåtsklubben.
Vykort från 50-talet*

slut längtade vi av någon anledning alltid fruktansvärt efter våra kamrater på Bergåsa. Våra hyresgäster på Tegnerliden hade en blekingeeka förtöjd vid den bergglack, som skjuter ut nordost om motorbåtsklubben norr om Jänkeviken och bakom gamla skjutbanan. Vi pojkar, hade efter långvarigt tjat, blivit lovade att ensamma låna denna båt eftersom vi båda visat goda resultat i simning under Mörtsjölägret. Den var riggad på traditionellt sätt men förutsättningen för lån enligt morföräldrar och mamma var att segling var absolut förbjuden med hänsyn till de risker som fanns och därför lämnades inga segel ut. Flytväst visste man vid den här tiden inte vad det var. Vad hade vi att sätta emot även om vi tyckte att regeln var löjlig, - vi kunde ju simma. Alltså tog vi cyklarna genom att från Idrottsvägen ta oss in på den lilla skogsväg, som leder bort mot motorbåtsklubben. Numera är denna väg i sin början bebyggd med villor. Vi cyklade bakom idrottsplatsen i Västra Mark och i packningen fanns badkläder och våra badkappor. Nöden är uppfinningarnas moder och snart seglade den gamla blekingeekan med akterlig vind och relativt god fart med hopknutna badrockar till ett mycket originellt sprisegel. Vi tog oss igenom det smala sundet innanför Andholmarna och ut på Dannemarksfjärden till ett mål, som vi alltid under våra simturer i viken fantiserat om, nämligen ett litet skär som vi kallade för Ubåten. Siluetten påminde oss pojkar om en u-båt och kanske heter den också så. Skäret syns tydligt från Studentviken och ligger i höjd med Norra Långös norra udde. Hur som helst vad vi inte planerat för var återresan vilken inte gick lika lätt på grund av den nordliga vinden och den minst sagt bristfälliga seglingsutrustning vi var i besittning av. I relativt grov motsjö fick bröderna snart blödande valkar i händerna av rodden, men efter att ha tagit oss i relativ lä bakom Andholmarna smög vi land och tog oss också så småningom runt udden vid motorbåtsklubben, där en besvärande vind mötte oss från Skönstavikshållet, och återvände till utgångspunkten om än kraftigt försenade. Innan vi tagit oss tillbaka till Tegnerliden hade lång tid förflutit, vilket föranlett oro hos tillståndsgivarna. Att vi trots allt seglat båten, tyckte vi var onödigt att berätta, en förseelse som nu borde vara preskriberad.

Spårvägen är nedlagd och slutstationen är ersatt av en taxistation. Vykort från 50-talet

Återvändaren

Det kan kanske tyckas att de här stockholmspojarna var mer än lovligt busiga men jag hävdar fortfarande vid 65 års ålder att inget gjordes av elakhet och en del initiativ kom även grannpojarna tillgodo, då vi under några år arrangerade olympiad på tomt. Bl. a. organiserades hinderlopp med vattengrav i form av en balja i zink, vi hade stavhopp med mormors klädstake och hål i den förut nämnda grusgången och vi utförde längdhopp och höjdhopp på sagda grusgång. Som avslutning på tävlingarna sprangs maraton runt kvarteret Tegnerliden-Erik Dahlbergsgatan. Naturligtvis bar vi alla nummerlappar och priser utdelades i alla grenar som finansierades av morfars fickpengar.

Vartefter tiden skred fram ändrades aktiviteterna och nattlivet likaså. Det började med att man tilldelades pengar, för att besöka korvkiosken nere vid järnvägsövergången den med glaskuben på taket där firmanamnet "KBS" strålade åt alla håll. Efter några år besökte vi i grupper minigolfbanan på Vämö och den nystartade biografen som numera är affärslokal Ytterligare några år senare kände man sig mogen att beträda dansen på Vämö. Jag tror att den här tiden har format mycket av min inställning och kärlek till Karlskrona och utgör en av orsakerna till att jag sökt upp denna förening. Jag har numera ett sommarställe på Hasslö dit vi längtar varje år och vad som är ännu roligare är att det tycks vara så att även nästa generation d.v.s. våra tre barn känner samma dragning till Blekinge och Karlskrona även om det är andra skäl än mina.

FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA

Bildad 1945

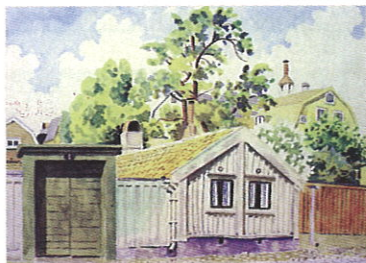
Sveriges största Hembygdsförening

Presentation av våra böcker, kort, Carlscronagram

Gör en beställning och föreningen levererar artiklarna snarast. Ni betalar det pris som står angivet i reklamladet. **OBS!** Portokostnad tillkommer.

BÖCKERNA OM DIN HEMSTAD KARLSKRONA FINNS HOS DIN HEMBYGDSFÖRENING

Det finns fortfarande möjlighet att köpa böckerna som presenterar vår stad ur konstnärerna Erik Langemarks och Tore Noblings perspektiv. De båda tillskyndarna av denna Sveriges största hembygdsförening.

LÄS OM STADENS HISTORIA
KARLSKRONA 300 ÅR av Rune Hillbom, Agnes Wirén och
Erik Langemark

VÅR FÖRSÄLJNING AV VYKORT ÄR ALLTID AKTUELL.
 Med hjälp av våra trevliga vyer från vår "gamla" stadsbild kan du skicka
 en hälsning till dina vänner.

BORGMÄSTAREGATAN

LANDBROGATAN

GALJONSPARKEN

SJÖMANSKÅRENS KASERN

AMIRALITETSGATAN

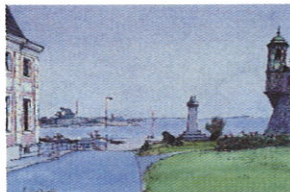

RONNEBYGATAN

GLÖM INTE ATT BESTÄLLA AV VÅRA MYCKET OMTYCKTA CARLS-
 CRONAGRAM MED MOTIV FRÅN VÄRLDSARVSTADEN. PRIS 10,-,
 Här nedan är några exempel. Kuvert ingår i priset.

AMIRALITETSKYRKAN

AURORABASTIONEN

RÅDHUSET

Övriga erbjudanden ur ÅRSBOKSSORTIMENTET finns fortfarande i lager

Barn av sin tid , Åsa Håkanson

Bilder - Minnen - Min Rikedom av Bengt Andersson

Livet är en gåta av Ernst Alvik

Två Karlskronaföretag av författarna Kjell Nilsson och Stig Larson

Det gamla fotografiet av Åke Ulvesjö

Flottans musikkår av Per Rostin

Hemma vid varvsmuren av Bengt Andersson

Resor till Carlskrona, skildringar sammanställda av Torsten Samzelius

Vårt erbjudande om bokpaket omfattar nu två olika paket.

1. Flottans musikkår samt Hemma vid varvsmuren till ett pris av 200:--.

2. Flottans musikkår, Två Karlskronaföretag och I Hakkorsets skugga, pris 250:--.

Välkommen med Er beställning.

Dessutom säljer vi följande:

Sjömännens stad, Erik Hägg	100:--
Rävarumpa, Ängel och Törnrosa, Meta Ottosson	100 :--
Sjukvård i Hakkorsets skugga, Greta Erhamn	40:--
Karlskronavyer, utgivna av Stadsbudskåren, häftena 6-15	50:--
Reveljboken, ett 20-årigt perspektiv sammanställt av Bert Svanstein och SvenOlof Bergström	50:--
Medlemsnålen	25:--

BESTÄLLNINGSLISTA, porto tillkommer.

Vykort Ronnebygatan	2:50	.....	Barn av sin tid , Åsa Håkanson	150:--	.....
Borgmästaregatan	2:50	.....	Bilder-Minne-Min rikedom, Bengt Andersson	150:--	.....
Landbrogatan	2:50	.....	Livet är en gåta, av Ernst Alvik	150:--	.....
Sjömanskåren	2:50	.....	Två Karlskronaföretag, Kjell Nilsson, Stig Larson	190:--	.....
Gallionsparken	2:50	.....	Det gamla fotografiet, av Åke Ulvesjö	130:--	.....
Amiralitetsgatan	2:50	.....	En stadsvandring med Erik Langemark	220:--	.....
Övrigt			Flottans musikkår av Per Rostin	120:--	.....
Karlskronavyer *)	50:--	.....	Hemma vid varvsmuren, Bengt Andersson	180:--	.....
Reveljboken	50:--	.....	Resor till Carlskrona, Torsten Samzelius	150:--	.....
Sjukvård i Hakkorsets skugga	40:--	.....	Tore Nobling	140:--	.....
Medlemsnål	25:--	.....	Karlskrona 300 år, pris per del	275:--	.....
CARLSCRONAGRAM			Paketpris samtliga 3 delar	750:--	.....
Amiralitetskyrkan	10:00	.....	Bokpaket 1 (se ovan)	200:--	.....
Fredrikskyrkan	10:00	.....	Bokpaket 2 (se ovan)	250:--	.....
Gamla Teatern	10:00	.....	Klockstapeln	10:00	.....
Högvakten	10:00	.....	Karl XI statyn	10:00	.....
			Kungsbron	10:00	.....
			Stortorget	10:00	.....
			Stadshotellet	10:00	.....
			Tyska kyrkan	10:00	.....
			Vattenborgen	10:00	.....

*) v.g. ange önskat nr på häftena av Karlskronavyerna

Dessutom beställer jag: _____

Postgiroinbetalningskort medföljer leveransen

Namn _____

Adress _____

Postnummer _____ Postadress _____

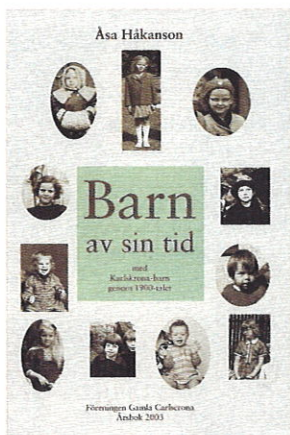
Telefon _____ / _____

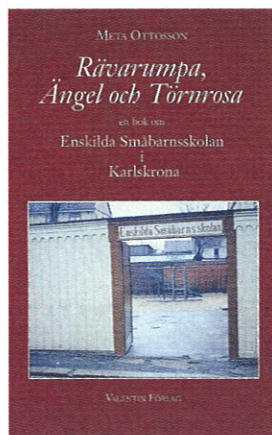
I lager just nu!

”Sjömännens stad”

”Barn av sin tid”

”Rävarumpa, Ängel och Törnrosa”

*Frankeras med
vanligt
brevporto*

FÖRENINGEN GAMLA CARLSKRONA

Alamedan 11

371 31 KARLSKRONA

*Bilden visar ett
sällsynt tillfälle när
fotografen själv har
fastnat på plåten.*

*Åke Nordin har
tagit bilden.*

**SM 7 QY har tystnat!
Gunnar Ekström in Memoriam**

Föreningens duglige fotograf sedan många år tillbaka, Gunnar Ekström, är död.

Gunnar var hängiven sitt radiointresse mer än någon annan jag mött. Jag vägrar använda ordet radioamatör, för han var om någon, ett proffs på detta område och hade DX-vänner över hela världen.

Läsaren har fått njuta av många bilder, vännen och fotografen Gunnar tagit under åren, som illustrationer här i bladet.

Gunnar var in i det sista vital, han var född 27 april 1912 och fick förmånen stilla somna in den 15 oktober 2003.

Jag brukade, t.ex. vid de årligen återkommande "Sailen" gå tillsammans med Gunnar och kommer att sakna hans sällskap, hans brytning på Skånska och hans allestädes närvaro, med sin kamera, för att föreviga stunden. Med de otaliga bilder Du tagit från vår verksamhet, för vårt fotoarkiv, kommer Du att vara oförglömlig i vår förening.

Gunnar kom från Skåne och vilar nu i den skånska myllan i Skurup. Tack för att jag fått lära känna Dig och samarbeta med Dig.

**Som en flyttfågel om hösten, bort från kylan, värdigt, Du fick fara
Du nu lämnat oss, det var Din höst, så är ju livet, och döden, bara!**

Sten A. Petersson

Vännen, författaren och den evige "Västeruddaren", trots sina 67 år i Malmö, medverkar ännu en gång i vårt blad. Bengt Andersson är känd för många av våra medlemmar, inte minst som författare till tre omtyckta årsböcker, 1987, 1993 och 2001. Särskilt glad är jag att han berättar om Kungsbron. Här har jag mina rötter och den lilla parken, som jag kallar "Tårarnas lund", är en kär plats för mig. Parken kallades så, då gråtande flickvänner och fruar vinkade till avsked, då fartygen gav sig iväg på långresa. I min barndom var det Fylgia som var långresefartyget, som senare ersattes av Älvsnabben och från 1980 av Carlsclrona. Jag har försökt förgylla berättelsen med några vykort.

Redaktören.

Kungsbron från "Tårarnas lund" med Länsresidenset, von Otterska huset och båtskjulet

Wrangel, Kungsbron och jag.

av Bengt Andersson

Varvspolisen

Ovanför min huvudgård hänger ett svart mössband med gyllene bokstäver. Ett mycket gammalt band som följt mig genom livet, sedan barnsben. Mellan två gyllene kronor finns fartygsnamnet "Wrangel".

Det finns en liten historia om detta band, som jag haft med mig som ett vackert barndomsminne, ett minne från 1928, och som står ganska klart för mig.

Så här var det.

Pappa, varvspolisen Carl Andersson, som varit i tjänst sedan 1 mars 1914, hade som varvets polis, tre ställen som de tjänstgjorde vid. Det var "Högvakten," det var vid "17-ons port" och det var vid "Piren", det vill säga det lilla hus som låg inne på varvsområdet bakom bastionen Aurora. Polisens uppgift vid Piren var att kontrollera in och utfarter till varvets anläggningar. I en liggare noterades alla fartyg som var på ingång eller utfart - tid, namn och fartygstyp. På skrivbordet framför fönstret ut mot gattet låg bläckpenna, liggare och en kikare. Eftersom det var med högst några knops fart tillåtet att passera förbi polisen, fanns det god tid för att notera och ibland stod polisen och hälsade, med en stilfull honnör.

Varvets poliser hade ett ovanligt arbetsschema att arbeta efter. För det mesta började tjänsten klockan 13 och hade sedan 24 timmars tjänstgöring i fyra pass, då de antingen stod vid portarna eller ute vid "piren". Varje polis hade därför mat med sig för en dag framåt.

Varvet hade en "springare" anställd, som i vissa fall hämtade matunican. En brun unica, som de flesta hade. Denne man hette Acke Pettersson och var åtskilliga gånger hemma hos mamma och hämtade unican med varm mat till pappa. När pappa hade tjänst ute på "piren", var det oftast någon av oss syskon, som fick spatsera dit med mat. Även om inte alla barnen i familjen var lika glada för uppdraget, så var i alla fall jag glad, när jag var stor nog, att få bära dit unican. Det är här min historia börjar, om mitt svarta mössband med det mäktiga ordet Wrangel.

I slutet av mitt andra sommarlov från skolan, tyckte mamma att jag var stor nog att bära matväskan till pappa, och jag hade ju varit med flera gånger med min broder Åke, så jag visste hur rutinen var. Jag var inte så lite stolt, över att själv få vandra vägen till Amiralitetskyrkan, och lite till vänster om den, fanns en ingång till varvet. Visserligen stod det en vakt från Flottan där, men när jag sagt, att jag skulle med mat till min pappa, därborta vid det huset, ja då var det med stolta steg jag traskade fram. Jovisst, pappa blev lite snopen när han såg att det var jag, som bara var 8 år, som kom med unican. Så fick jag följa med in i det gula huset och se på när pappa, än en gång, förklarade saker och ting för mig. Först av allt så var det kikaren som var intressant för mig. Jo, jag fick titta i den och saker och ting långt borta blev så nära, att jag inte riktigt förstod hur detta kunde gå till. Jag fick gå ut på trappan med kikaren för att se mig omkring. Visserligen hade jag i Allers familjeyournal sett, hur Villy, Dick och farbror Anders, i serien om deras äventyr i världen, hade en kikare för att se på långt håll, men nu blev det ändå ett riktigt äventyr för mig.

Mössbandet

Vid piren låg en del fartyg förtöjda, som var intressanta för mig. Pappa tog sig tid att tala om för mig vad för slags fartyg det var. Det låg bland annat

ett långt, smäckert fartyg som hade en sådan spetsig för och som just därför blev så intressant för den lille grabben på kajen.

Kanske pappa skrattade litet åt mitt intresse för just det fartyget. När han sade namnet på fartyget, ja då visste jag, att detta var MITT fartyg. WRANGEL, tänk, bara namnet klingade som bäst, nu på mitt första ensamma uppdrag till pappa och piren. Jag stod länge och stavade namnet som stod framme i fören. Jag hade just slutat andra klassen i skolan, så jag kunde skapligt läsa konstiga ord som "Wrangel". Jag marscherade fram och tillbaka längs kajen där fartyget låg förtöjt. Det var då som en högbåtsman kom, som kände pappa, så de talades vid en stund, då jag ryckte pappa lite i uniformskavajen. Lite undrande frågade pappa vad jag ville, och i hans öra fick jag viskat, att jag ville ha ett mössmärke med Wrangel.

Pappa förstod, och således frågade han sin vän, om inte han kunde ordna ett mössband åt hans son. Högbåtsmannen kikade lite så där klurigt på mig, och sa : "Det blir dyrt det Du lille sjömatros." Jag tänkte på min lilla spargris därhemma, kanske hade jag pengar så det skulle räcka, kanske...De två fortsatte att talas vid varför jag lite slokörat traskade bort mot fören, för att än en gång få se hur smäcker och hur långt fartyget var. De två skildes åt, och jag följde med in i huset, där pappa nu hade tid för att få lite mat i sig. Han sade till mig att sitta vid skrivbordet och hålla utkik, om det skulle komma några fartyg som passerade in eller ut i varvet. Jag kunde inte glömma namnet, ett namn som lät så spännande. Då knackade det på dörren och jag var raskt ur skrivbordsstolen och öppnade. Där stod högbåtsmannen och frågade efter pappa, som fick avbryta sin måltid. Jag hörde hur de viskade till varandra. Dörren slogs igen och stängdes av pappa. Jag gjorde mig färdig för hemfärden och skulle just ta adjö av "polis Andersson", då överraskningen kom. I handen hade pappa ett mössmärke, precis ett sådant som jag

Foto: Bengt Andersson

ville ha till min sjömansmössa. Han gav mig bandet och med gyllene bokstäver stod det "WRANGEL". Då hade alltså min önskan slagit in.

Stolt, tog jag emot det svarta bandet, för att försiktigt och ömt känna på "guldet", som lyste som guld skall göra. Hjärtat det slog på ynglingen, som bara kände värme inom sig, och nu helt raskt tog farväl av fader Carl. På lätta fötter halvsprang jag hem,. Tankarna på ett långt och smäckert fartyg

hade fått en mening. Nu skulle jag prova hur det såg ut på min nya sjömansmössa som jag fick till min examen för några månader sedan.

Jag hann knappt innanför dörrarna, förrän jag med ett brett grin viskade till mamma, vad som hänt mig. Med en viss högtidlighet tog jag fram det glänsande mössbandet, och mamma tyckte faktiskt att det var stilig. Hon fick ta ner min mössa, som låg på hyllan i vår stora garderob.

Det band som fanns på mössan stod det Sverige på, men var bara vävd text, och jag fick stolt hålla det nya runt mössan för att pröva om det passade. Mamma nickade och sade att hon nog skulle ordna med att jag snart nog, skulle ha det nya gyllene bandet i min söndagsmössa. Inom mig kände jag stolthet över att kunna visa upp mig för kamraterna med Wrangels guld och svarta band i "gåbortsdressen", med sjömanskrage och mössa.

Kungsbron

Dessa sista lovdagar från skolan, blev det många promenader ner till Kungsbron, där vi satt med benen utanför kajkanten. Detta var vid hörnet, där kajen slutar mot Bastionen Aurora. Där kunde vi se de fartyg som låg vid pirkajen, och naturligtvis talade jag om för mina kamrater som var med mig, att det långa fartyget med de tre skorstenarna var just "Wrangel", mitt fartyg. Där vi satt, fanns det i vattnet en farlig massa skräp som flutit in och samlats i "hörnet". Vi såg också att det samlades sjöskum där, oftast då det inte fanns så mycket annat skräp. När det var riktigt lågvatten, var det bara småvågor som blötte ner botten, där småsten och en och annan "gråhaling" syntes. Då var det på "vippen", att vi skulle hoppa ner på botten, men vi var rädda för att inte komma upp igen. Vi försökte att få den mest orädda av oss att hoppa och vi lovade, att gemensamt hjälpa till att dra upp honom igen, men det blev aldrig så. I den lilla parken vid bastionen låg vi ibland i gräset och pratade om allt möjligt, som smågrabbar gör. Det hände

Mestadels var det sjömän, som ibland lät flickan prova sin vita "tova". När de kramades hände det att mössan ramlade av flickan. Då hade vi den fula tanken, att vi skulle smyga fram och ta mössan, som låg på marken. Trots att vi smög som indianer, lyckades vi aldrig komma åt någon mössa. Självt var jag alldeles för mesig, så det blev oftast någon av de andra som var modig nog, att försöka knipa den vita mössan.

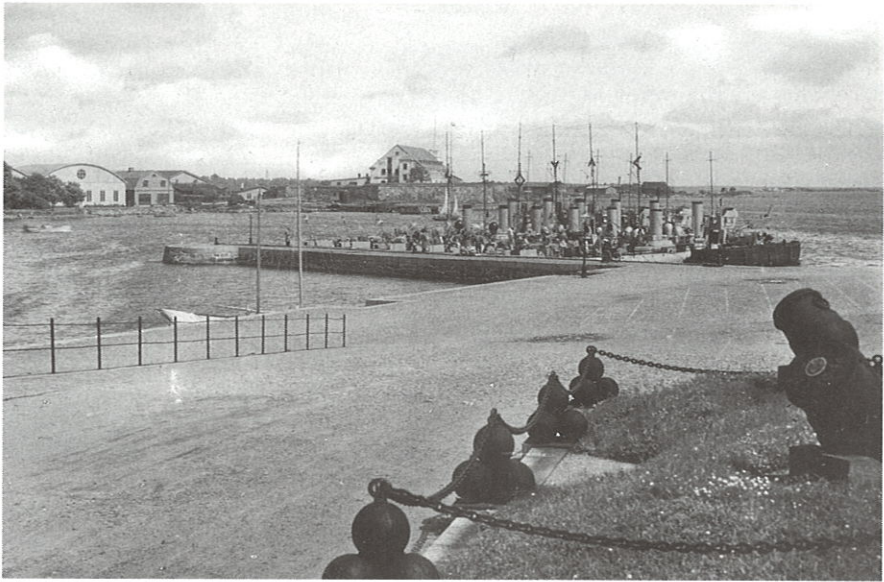
3 smågrabbar, just vid den trappan, Bengt berättar om här.

också att vi "smög" på älskande par, som satt på någon av bänkarna. Sådant var spännande och vi viskade till varandra, om vad de gjorde.

Kungsbrokajen som började vid bastionen gjorde några vinklingar på väg till "Borepiren". Där fanns bland annat en tilläggsplats med några trappsteg ned till vattnet där vi gärna höll till. Var det högvatten satt vi med fötterna i vattnet och var det vågor blev vi blöta ända upp till kortbyxorna.

Naturligtvis hände det att även sommarbrallorna blev genomblöta, vilket var nog så spännande. I den trappan satt vi annars och pratade, och om det fanns några fartyg ute på redden, var det tävling om vem som kände igen och kunde namnge dem. Vi hade god kännedom om de flesta av krigsfartygen, och kunde väl känna igen Fylgia med sitt vita skrov, och sina tre skorstenar. Om det var de stora pansarskeppen var det svårare, särskilt om det var "Gustav V" eller "Drottning Viktoria", som låg där ute på redden. "Dristigheten" och "Manligheten" var lättare, för de var så mycket äldre och hade ett annat utseende. Hemma hade vi av pappa fått lära oss en hel del, eftersom vi flera gånger om året fick följa med honom runt varvet, där alltid något av skeppen låg vid kaj eller i Oscarsdockan. Efter sådana turer, var det ofta Kungsbron som vi hade som mål.

Bores svarta skrov var alltid intressant för oss grabbar. Det var alltid piren där hon låg som drog oss dit, för ofta låg ett flertal vedettbåtar förtöjda där. Vedettbåtarna med sitt smala skrov, sin längd, och manskapet som hade sina bestyr ombord. Många av "bassarna" tyckte det var trevligt, när vi nyfikna småpojkar frågade om än det ena, än det andra. Båtarna var för-

Vedettbåtarna förtöjda vid "Borepiren"

töjda så nära mot varandra att "bassarna" med lätthet kunde ta sig över till nästa båt.

Vedettbåtarna hade så fina namn efter stjärnor. Pollux, Aldebaran, Kastor, Vega, Pegasus, Altair och många fler som jag inte kommer ihåg. Vi tyckte det var en fin syn, när vi kom till Vallgatans slut, där vi kunde se alla de olika fartygen ligga, antingen på redden, eller vid kajen.

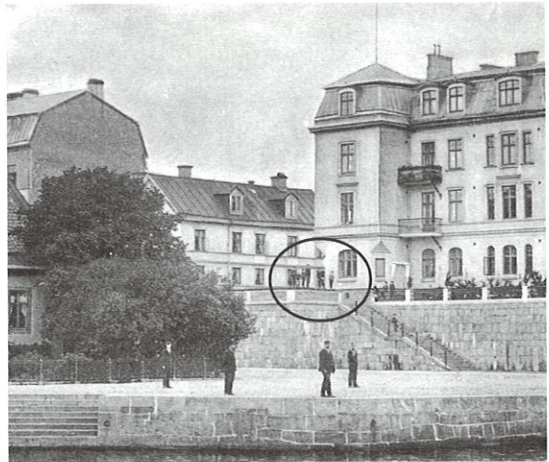
Svensksund

Jag minns så väl 1930, när det lilla fartyget Svensksund kom till Kungsbron, med polarforskaren Andréés kvarlevor i en kista ombord. Svensksund kom från Hammerfest i Norge, dit man hämtat hem de föremål man funnit på Spetsbergen, närmare bestämt på Vitön. Det var några norska sällfångare som hittade resterna av Andréés polarexpedition som nu finns på Andréémuseet i Gränna. I tidningarna Sydöstran och Blekinge Län, hade vi därhemma både läst och talat om, att det skulle komma en båt med Andréés kista, och att den skulle förtöja vid Kungsbron. När tiden för detta var inne, fanns jag tillsammans med mycket annat folk nere vid Kungsbron i god tid. Tillsammans med några kamrater hade jag för avsikt att hitta en bra plats uppe på apparen vid Alamedan. Trots att vi var där i god tid var det många andra som tydligen tänkt detsamma. Men smågrabbar vet alltid hur man fixar plats om det gäller. Vi trängde oss fram, med viss möda, och fann våra platser precis i appareljens hörn, troligtvis det bästa stället. Vi hjälptes

Kungsbron med Appareljen. På detta vykort står några grabbar uppe på barriären, vid Häst-kvarnsgatan, just där Bengt i berättelsen återger, att han satt med kamraterna och väntade på "Svensksund".

Wachtmeisterstatyn, som invigdes 1930, har ännu inte kommit på plats

åt att komma upp på den halvmeterbredda barriären. Först satt vi som "skräddare", med benen under oss, men snart nog satt vi med benen utanför barriären och höll oss fast med händerna, men efter en stund glömde vi sådant.

För oss grabbar var det långt ned till gatan, men då vi tittade framåt, ut över Kungsbron, glömde vi även detta.

Tre småkillar väntade nu på det som skulle hända. Nere på kajen började många honoratiorens samla sig. Båten, Svensksund väntades vid 13 tiden.

Nu var det många som stirrade utåt "Godnatt", där man först skulle få se fartyget, med resterna av Salomon Andréés polarfärd, den som startade den 11 juli 1897, med mål, att med sin luftballong Örnen, ta sig till Nordpolen. Det blev ju ingen lyckad färd. I oktober 1897 slutade expeditionen i tragedi. Andréé och hans kamrater Nils Strindberg och Knut Fränkel slutade sina liv på Vitön.

Allt det där fanns att läsa i tidningarna och som nyfikna pojkar hade vi fått detta kungjort hemma av fader Carl, som vid denna dag tjänstgjorde ute på "piren", där han säkert kunde se fartyget, långt innan vi vid Kungsbron. Så kom det högtidliga ögonblicket då vi kunde se något röra sig ute vid "Godnatt". Det hördes ett sus bland alla de församlade "Där kommer Svensksund"!

Ju närmare fartyget kom, ju mer spännande var det för oss. Fartyget var inte stort, men vi kunde se att det stod något på däck, som vi antog var kistan med polarforskarens kvarlevor. Sakta svängde fartyget mot kajen, bortom "Borepiren", som vi alltid kallade Kungsbropiren. När det kommit så långt, rusade vi knattar ner till den kajen, där Svensksund nu låg. Naturligtvis blev vi stoppade av vakter och poliser, men småkillar vet hur man kan smyga sig till bra platser. Vi kom faktiskt ganska nära och kunde se kistan, dekorerad i Svenska flaggan. Vi var nöjda, vi kunde ju inte hela his-

På detta vykort ser vi den store Eric Dahlbergs staty. Han ritade inte bara hur staden skulle se ut och Drottningkärs kastell, han var en av sin tids största arkitekter. På detta vykort (som han avskydde) ser vi också redaktörens pappa, iklädd blåställ, städa trottoaren vid residenset.

Hans Wachtmeister, general-amiralen som betydde så mycket för Karlskrona, står staty där Alamedan mynnar ut i Kungsbron. I bakgrunden von Otterska huset.

torien om denne omtalade man. Nu blev det i stället en runda bortom Rosenbom och till ingången till "piren" där pappa var i tjänst. Vakten trodde inte på min försäkran denna gång, att min pappa fanns därborta i det lilla huset. Vi kom inte in.

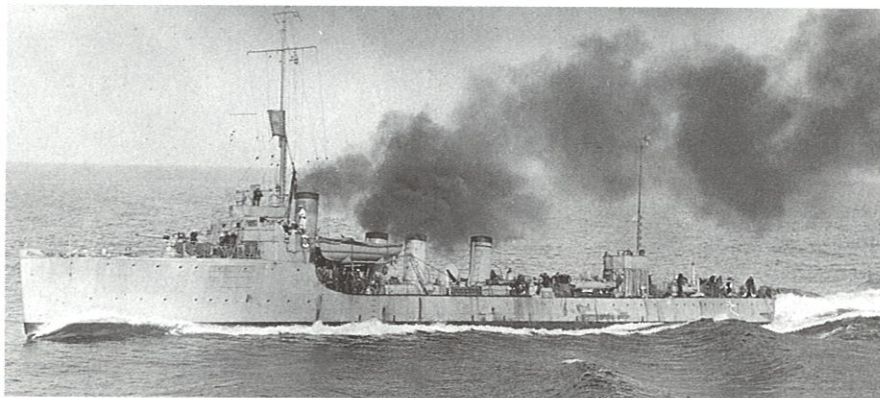
Det ligger något mystiskt över Kungsbron. Denna vackra stenlagda och kullerstensbemängda plats, med sin pyttelilla park, den stolta bastionen Aurora, länsresidenset och statyerna av den mäktige Eric Dahlberg och borta vid Alamedans slut, generalamiralen själv, Hans Wachtmeister.

Kungsbron har en storhet som alla känner. Historiens minnen och tankar därom rullar i huvudet när man flanerar här. Parken där varvet möter bastionen, att bestiga apparenljen och blicka ut mot fjärden, mot Stumholmen med den vita fyren, att se Wachtmeister med sin kartrulle spejande ut över öar och skär.

Tänk alla de ångslupar som skeppat in amiraler, sjöofficerare, kungligheter och matrosar i tusental under åren för att besöka den unika sjömansstaden Karlskrona. Jag minns när de stora tyska och engelska pansarskeppen låg som stora kolosser och visade sina enorma sidor mot staden, med de stora kanontornen pekande halvt uppåt skyn. Det finns väl inte någon äldre karlskronabo som inte minns hur de stora bjässarna demonstrerade sin farlighet.

Många med mig, har väl någon gång suttit på någon av bänkarna i den lilla parken, och tittat ut mot gattet, mot redde och "Smörasken", mot

Härovan ett foto på jagaren Wrangel, som fanns på vykort en gång i tiden. Rak för, fyra skorstenar och kanon i för och akter. Fartyget var byggt på Lindholmens varv i Göteborg och sjösatt den 24/9 1917. Längden var 71 meter och hon var 6,7 meter bred med ett djupgående av 2,8 meter. Leveransen skedde den 4 maj 1918 och hade då 4 st. 75mm kanoner, 2 kulsprutor och 6 stycken 45 cm torpeder. Besättningen uppgick till 80 man och toppfarten var hela 34 knop. Fartyget kunde bunkra 105 ton kol och 6 ton olja.

”Godnatt” och mot den skyddande rad av öar som skymtas. Synen av Stumholmens vackra byggnader och kanonraden, som pekar ut mot inloppet och skulle försvara staden. Så spännande att se fartygssiluetter som växer fram ute vid inloppet eller båtar som kommer från varvets domäner. Det kan vara handelskepp eller en ubåt som skall ut på övning, eller något annat av marinens många fartyg. Ett jagare jag minns väl är Wrangel.

Jagaren Wrangel

Jag har med god hjälp, forskat lite i Wrangels historia. Den goda hjälpen har jag fått av gode vännen Hans-Göran Rydberg, som plockat fram en hel del som varit intressant för mig. Fartyget Wrangel var en jagare och hade ett systerfartyg som hette just Wachtmeister. Båda dessa var stationerade i Karlskrona

Jagaren Wrangel var i tjänst hela andra världskriget i konvojer och utgick ur rullorna den 13 juni 1947. Efter 30 år i svenska marinen hade alltså mitt favoritfartyg slutat sina dagar som skrot.

Namnet Wrangel hade fartyget antagligen fått efter riksamiralen och marskalken Carl Gustav Wrangel, som levde åren 1613 -1676. Denne store man blev bland annat riksråd och fältmarskalk över arméerna i Tyskland 1646. Han var Karl X Gustavs man och var med om tågen över Bälten och erhöll stora donationer, så att han kunde uppföra det vackra Skokloster och Wrangelska palatset i Stockholm. Det var alltså en stor man som med tiden fick ge namn till en jagare i svenska marinen.

Flygbild från 1930, som visar vy över kungsbron. Till vänster på kortet syns Amiralitetsskyrkan, där den lille pojken passerar in till pappan

När jag var en ung pojke, var man oerhört intresserad av all militär, men främst av flottan och dess fartyg. Karlskrona var sjömannens stad, för närheten till det marina fanns överallt och stadens liv och leverne var just det marina. Stumholmen, varvet, befästningarna, skeppsgossekåren, Sparreka-sernerna och Kustartilleriet. Men det fanns även Grenadjärregementet ute på Gräsvik och Ingenjörskörsbataljonen på Wämö.

Varv och militär var stadens hjärta. Därför är jag väldigt tacksam att jag fått vara med i denna tid som nu ändras avsevärt. Jag är också väldigt tacksam att få göra mina promenader runt staden och speciellt till Kungsbron. Min hemlängtan efter 67 år i Malmö är konstant, liksom min nostalgi.

Följetong av Karl Almljung

Det fanns i Kaulskroniten nr 1:2001 sid 13-18 en berättelse om Arbetsstugan på Alamedan av medlemmen **Karl Almljung** i Nätraby. Denna artikel var uttagen ur ett längre manuskript, om Almljungs barn och ungdom, som var för långt för medlemsbladet, men för kort till årsbok. Almljung börjar nu bli till åren, och jag tycker det är synd, att plocka ut fler "godbitar" ur materialet och strunta i ingressen. Därför börjar vi, för första gången, med en **följetong**, i medlemsbladet.

Redaktören.

Minnen från min barndoms- och ungdomstid på Saltö åren 1920-1940.

Nedtecknade efter min 80-årsdag. Tillägnade min dotter Mari och hennes barn Simon och Linda.

Karl Almljung

Inledning

Mina föräldrar flyttade från Västerudden till Saltö med fyra barn 1919. Pappa hade varit värvad vid Kungliga Flottan. Nu var han anställd som maskinist vid Drätselkammaren.

Min pappa blev vicevärd i de tre rödmålade identiskt lika trähusen, som låg i en vinkel vid Trossögatan och Saltövägen. Det var tvåvåningshus med två ingångar, fyra enrumslägenheter i varje uppgång. Vi bodde i övre våningen i huset som låg vid Saltövägen. På gården var en kulle kantad med skravelsten och en trappa upp till vedbodar, dass, sop- och svinmatskärl. I varje lägenhet fanns vedspis och kakelugn.

De första hyresgästerna i fastigheten var:

Fam. Andersson; min pappa (vicevärd), sju barn, tre föddes i huset, Margareta, Birger, Ragnhild, Gösta, Karl, Nils och Anna-Lisa (1a).

Fam. Magnusson; (Manne fiskare), tre barn, Gösta (spelade fiol), Nils och Britt.

Fam. Björkman; ett barn, Karl-Erik

Fam. Lindal; ett barn, Nils

Fam. Olsson; (Travers-Olle), fem barn, Gösta (värvade sig till flottan), Jarl (värvade sig till skeppsgosse), Sixten, Einar och en flicka (minns inte hennes namn).

Fam. Gröndal; sex barn, Gunnar Sigsten, Tyra, Elly, Lennart (dog vid 12 års ålder) och Margit.

Fam. Danielsson; två barn, Bror och Edvard.

Fam. Nilsson; åtta barn; Ivar, Axel, Gullan, Signe, Astrid, Elsa, Viola och Nils-Erik.

Jag föddes 1920 och mina minnen härrör från 1923.

Pappa körde en ångvält och en bormaskin vid vägarbeten. När Saltöbron var färdig, fick han som första fordon köra över den med ångvälten. Mina äldre syskon berättade, att de fick gå över en provisorisk träbro till Ekholmen för att handla. När bron blev färdig flyttade affären in i ett nybyggt hus på Saltö. Innehavare var två systrar som hette Bergström. I samma hus öppnades en

mjölk- och brödaaffär av Mejeriet. Den betjänades av fru Månsson. Hon hade två barn som hette Kalle och Aina.

Bergströms Affär

För att komma in i speceriaffären, fick man öppna två dörrar. I mellandörren fanns en grov fjäder, som gnällde. Innehavarna hade en tax som skällde och lystrade till namnet Puck. Eftersom det bara fanns en butik var kommersen livlig där. Barnen handlade karamellstrutar, gräddbullar och klubbor för fem- och tvåöringar. Två pojkar, Ålle och Gunnar, köpte en femöres klubba med två slick på och bröt itu den, så att de fick en var. Jag hade två öre och köpte fyra halvöres chokladrutor. När kooperativa öppnade en filial, började vi handla där. Kunderna fick 3 % på kvitton som sparades under året. Pappa lämnade in kvittona i en brun påse för uträkning i januari månad.

I källarutrymmet fanns en stor handmangel. Den kunde man hyra. Mina äldre bröder hjälpte mamma med att bära dit tvättkorgen och att dra mangelen. Vi bodde på andra våningen. Vid ett tillfälle trillade min bror Gösta ut genom fönstret. Mamma sprang förtvivlad ner och mötte honom i trappan. Han hade haft änglavakt!

I dalen mot Koviken låg en smedja där vägarbetarna fick sina borrhäklar skärpta. Smeden hette Sture, och hans hjälpare (smedhalvan) var en saltögrabb och hette Kalle. Det rök från skorstenen, gnistrade när de trampade på bälgen och rörde i fyren. Vi kikade in, när arbetarna lämnade in och hämtade de skärpta borrhäklarna. Runt smedjan hade de närboende brutit små jordbitar där dom odlade potatis, grönsaker och blommor. Några privathusägare hade höns och även ankor, som vaggade ned till viken. Kaniner födde man upp i burar för slakt.

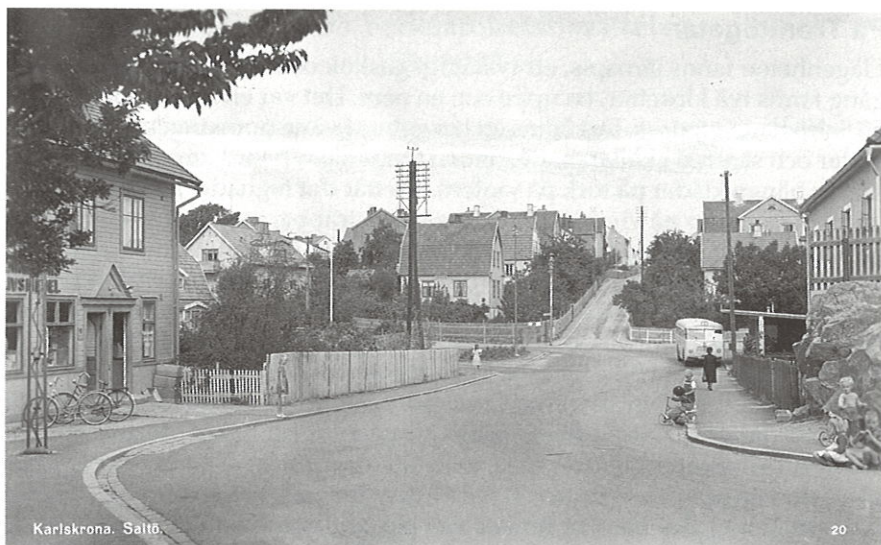
Pappa odlade pumpor som mamma använde till stuvning. Han höll på att bryta upp en kolonitomt på Brändaholm, där han planterade hallon- och vinbärsbuskar samt fruktträd. Vi hade en 13 fots blekingseka som vi rodde dit med. Pappa kilade sten till en grund, men det tog många år innan han hade råd att bygga någon stuga.

Vi var mest i dalen och lekte, det längsta vi vågade gå hemifrån var till överst på Almögatan. Försättningen ner mot skogen var belagd med knacksten. På andra sidan vägen låg ekskogen mörk. Där bodde skogssnuvan, inbillade vi oss, dit in vågade vi inte gå. Någon gång fick vi småsyskonen följa med de stora syskonen till ett berg med två kanor. Vi satte oss på små flata stenar och åkte ner. Barnen kallade berget för Kanans land.

Livet i radhuset på Saltö

Saltövägen och Ramsövägen iordningställdes upp till blivande Tromtögatan. Den drogs över en önskebrunns källa. Där låg småmynt, gamla skilling

Detta vykort från 40-talet visar Bergströms speceriaffär till vänster vid Saltövågen Rakt fram korsar Saltövågen, Strandgatan och Haglovågen för att mynna ut uppe vid Tromtögatan

och ören, även en del utländska mynt. Arbetarna tog hem en del, som barnen fick använda i stället för glasbitar, när dom lekte affär. Pappa tog hem några som vi samlade i ett litet träskrin. Mina äldre syskon kanske har några kvar som minne. Borrmaskinen som pappa skötte var fastsatt i berg och inbyggd i ett skjul. Efter slangarnas räckvidd fick den flyttas och dubbas fast. Efter en tid köptes en bormaskin med hjul och kompressor "Atlas Diesel" som en ingenjör instruerade pappa hur man skulle sköta.

Nu forcerades vägarbetet. Vid Haglovågen byggdes privata villor. Vid en färdig vägsträcka på Tromtögatan byggde Karlskrona stad en huslänga med sexton enrumslägenheter. Huset döptes till "Radhuset". Den första tiden var postadressen Radhuset Saltö, sedan Ramsövågen 9. I huset fanns fyra uppgångar med fyra lägenheter i varje. Inga andra hus fanns, en tomtberäkning gjordes 18-20-22-24. Pappa sade upp sin lägenhet på Saltövågen. Vicevärdssysslan övertogs av en hyresgäst i huset vid Trossögatan, Per Petersson. Vi hyrde en lägenhet i Radhuset och pappa blev vicevärd där, det var 1924. Flyttningen var besvärlig, men Sture hjälpte pappa bära möblerna uppför Ramsövågen. Jag satt i en soffa och blev buren upp. Det var trångboddhet i stan, många bodde i hus med delat kök, gamla rivningsfärdiga ruckel. De drog möbler med kärror från stan. En del rodde över i ekor med möblerna och bar dem upp från bryggorna. Många tyckte det var bekvämt i huset, de hade varit vana vid gemensamma utedass. Alla familjer hade 3-5 barn. Man fick bädda i kökssoffan och använda hopfällbara sängar.

På Tromtögatan

I lägenheten fanns järnspis, ett tvålågigt gaskök och kakelugn. I varje uppgång fanns två klosetter, en uppe och en nere. Det var en finess, för alla hus på Saltö hade utedass. Det fanns ett bryggghus i varje uppgång, rymliga vedbodnar och skafferi i källaren. På vinden fanns stora handkammare, där man kunde hänga kläder på tork på vintern och när det regnade. Det var besvärligt att ta sig upp på vinden, där fanns ingen trappa, men en utdragbar stegge till en lucka. När stegen drogs ut, blev dörren till den närmsta lägenheten blockerad. När mamma behövde gå upp på vinden, förde vi in stegen efter henne och klev sedan med besvär upp. När hon var klar, klev vi ner och drog ut stegen. När sotarna skulle upp på taket och utföra sitt arbete fick, hyresgästerna hålla sig inne tills sotningen var klar.

I de båda mellangångarna fanns trappor ut till bakgården. Det hade blivit för långt för dessa hyresgäster att gå runt till bakgården, dels med avfall till soptunnorna, dels med tvätt till klädstrecken. I varje trappuppgång stod en assurancespruta och två hinkar. En gång om året var det brandsyn. Då fick vi bära ut hinkar och sprutor och fylla dem med vatten. Brandchefen och sotarmästaren hade en assistent med sig, han provade sprutorna och noterade.

Vi hade en gemensam brevlåda till alla sexton hyresgästerna, den var fastsatt på husgaveln. Efter några år spikades det upp ett blank runt gården, och då flyttades lådan till mitten av planket. Huset hade varit färglöst målat med impregneringsfärg, nu målades både hus och plank i rött.

Vicevärd

Hyran var 31:50 kr i månaden. Vatten, klosett, svinmats- och soptömning samt lägenhetsunderhåll ingick i hyran. Pappa hade 15 kronor i avdrag på hyran för att han såg till fastigheten. Vi pojkar hjälptes åt att räfsa gården och sopa halva gatan ren. När vintern kom skottade vi rent från snö och sandade vid behov. Vi gick även runt och såg till om några tunnor behövde tömmas. Vi gick till Renhållningsverkets kontor och budade. Ibland bad vi biträdet i kooperativa att ringa telefonnummer 684. Ingen i huset hade telefon. Det hände ibland vid helger, när folk hade främmande, att klosetter blev fulla. Pappa hade reservtunnor med lock och klammer att skifta med.

Pappa fick borrhingsarbeten på Västra Mark, där vägar anlades. Han tog vara på några oxlar och rönнар, som han fick hemfraktade med stans bil. Dessa planterade han på bakgården. En syrenberså och ett par blomrabatter hjälptes vi åt att plantera. Det var ett privilegium vi som vicevärdsfamilj tog oss.

Det fanns möjlighet för intresserade hyresgäster att gräva upp en säng och plantera planter och så lite blomfrö. Vid regnväder bar man ut sina fönsterträd för duschning. Då passade man på att i smyg ta avläggor från varandras blomträd. Det sades bli bättre tur med dem som togs i lönnedom.

Radhuset på Tromtögatan Saltö. Detta kort togs vårvintern 1926. Här är några av de första hyresgästerna från nybygget 1924. Från Vänster: Majken Karlsson, Gunhild Norrman med lillebror Arne framför sig, Fru Karlsson med sina pojkar Erik, Sixten, en liten flicka (Majken tillhör även familjen), fru Jansson med sin vithårige pojke Gösta (bedrev som vuxen en speceriaffär på Bergåsa), Fru Svensson med dotter Dagmar, fru Andersson med barnen, Birger, Karl, Anna-Lisa, Lars, Gunhild Johansson (Lullull), Astrid Svensson med sin bror Stig, fru Karlsson med flickan Agda, sonen Erik, Gunnar Svensson (fru Svenssons son), Fru Anderssons son Nils-Elis, Olle Svensson, Harry Johansson (Joel), bror till Gunhild Johansson

En idyll

Marken mot de avbrutna vägarbetena vid Tromtögatan var orörd. Där växte snår av slånbuskar och hagtorn, och där fanns fullt med vitsippor och svalört. Soliga dagar unnade sig familjerna en kaffestund i gröngräset. Barnen drack hemlagad saft, åt hembakade bullar och bröd med margarin. Några köpta kakor såg vi aldrig. Där var gott om fåglar som kvittrade. Vi fick vara försiktiga, så vi inte trampade på huggormar. De som bodde i husen mot Haglövägen hade höns, dom matade vi med matrester, ibland grävde vi upp daggmaskar och slängde till dem över staketet. Det var en lantlig idyll. Mammorna hängde småbarnstvätt på slånbuskarna. Många hade kaniner som slaktades till Märten Gås. Där fanns igelkottar, som vi satte ut mat till på kvällarna.

Idyllen försvann när en person från Nättraby lät bygga ett tiotal hyreshus. Han hette Mattelin.

De första hyresgästerna

Uppgång nr 18 Nv. Elis Andersson (vicevärd) sju barn: Margaretha, Birger, Ragnhild, Gösta, Karl, Nils, Anna-Lisa, tre tillkom Lars, Ove och Margit.

Gottfrid Karlsson (Jordökalle) tre barn: Ivar, Erik och Agda.

Öv vån Anders Karlsson (Korvastoppen) tre barn: Birgit och två tvillingflickor.

Fam Johansson (Ronneby-Johan) sju barn: Gretchen (Greta), Sonja, Inez, Ellen, Vanja, Gunhild (Lull-Lull), Harry (Joel).

Uppgång 20 Nv Fam Karlsson tre barn: Majken, Sixten och Erik.

Fam Andersson (Kalleröing) fyra barn: Greta, Sixten, Alice och Rolf.

Öv vån Fam Norrman: Ruben, Gunhild, Inge, Arne, Karin och Greta (tvillingar). Fam Jansson: ett barn Gösta och morfar.

Uppg nr 22 Nv Fam Larsson (Högbåtsman) tre barn: Per, Lars och Nils.

Fam Lundell (Flaggkorpral) två barn: Axel och Nils (Nippe).

Öv vån Fam Svensson (Högbåtsman): Karl (Kalle Bölja, värv sig som skeppsgosse), Gunnar, Olle. Fam Nilsson (Skomakare) två barn: Maj och Lars.

Uppgång nr 24 Nv Fam Andersson ett barn: Gösta.

Fam Pettersson (Underofficer) två barn: Margit (Gullet), Karl (värv sig till Flottan).

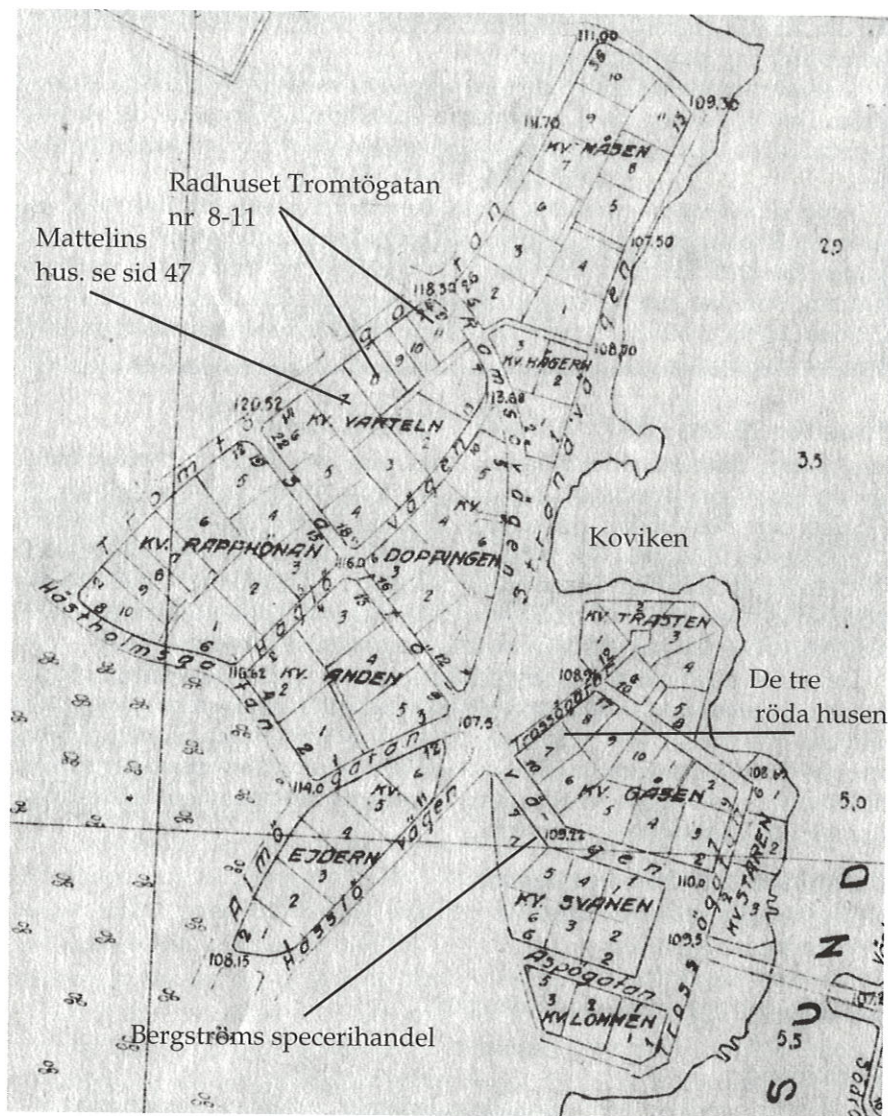
Öv vån Frans Olsson (Tusenbeningen) nio barn: Rut, Sonja, Frans, Nils, Margit, Martin, Uno (Jojdan), Anna-Lisa, Gerd.

Fam Eklund fem barn: Majken, Evy, Alvar (Moppa), Bertil och Vivi.

Vi kunde se genom fönstren hur det närmsta bygget uppfördes.

Grunden schaktades för hand med korp, spett och spade. Det gjordes av arbetare klädda i slokhattar och ärmlösa västar. De borrade i berghällen och i stora kullerstenar, som de kallade för gråsuggor. Två av männen slog på borret med släggor med slagytor nästan lika smala som borret. Den tredje arbetaren satt på en låda. Han höll i borret och snurrade på det, så det inte kilades fast. Han hällde vatten från en plåtburk i borrhålet och virade en säcktrasa runt borret, för att inte det blöta dammet skulle stänka på honom. När de kedjat fast balkar och lagt säckar och gamla täcken som fördämning över de laddade hålen, tände de på stubintråden. Två män gick åt varsitt håll, snurrade på skärror och skrek: "Eld i berget!"

När grunden var färdigschaktad och sten och jord bortkörd, kom snickare och spikade upp formen. De satte snodda ståltrådar med lagom avstånd mellan formväggarna, så att de inte skulle båga, när cementbruket tippades i. Cementen rördes till på brädflak med sarg på tre sidor. Knacksten,

Kartan från 1927 visar bebyggelsen på Saltö

sand och cement blandades med skyfflar. Sedan gjordes en krater där vattnen hälldes i. De fick vara raska med skyfflarna, så vattnet inte rann undan. När bruket fått rätt konsistens, kördes det på landgångar i tunga kärror försedda med järnhjul. Bruket fylldes i lager, stöttes med påkar, så det blev

packat. Mellan lagren lades sten för att spara bruk. Det kallades procenta. Stenen fick inte vidröra formen.

Nu satte snickarna igång att resa väggarna med grovt stående spontat virke. Det slogs ihop med träklubbor, framför klubban satte de en liten spontad kloss att slå på. Sedan lades golvet och fönster och dörrar monterades.

Innan skorstenarna murades, blandades bruket på ett stort flak med sarg omkring. Bruket bestod av osläckt kalk, siktad sand och vatten. Det rök när kalken släcktes. Hantlangaren bar upp teglet på en vinkelhylla med trähandtag, som var fäst på ryggen. Bruket bars upp i en vaggå på axeln och tömdes i en balja intill murarna. Det gällde att hålla balansen, när man klättrade på stegarna.

Snus för 20 öre

Jag sprang ärenden åt arbetarna. Han som blandade till bruket hette Sixten Enarsson, minns jag, och han var från Saltö. Han värvade sig till Flottan och blev sedan polis. Jag brukade köpa cigaretter åt honom. Clubb hette de, och en ask med tio stycken kostade 40 öre. Jag brukade få 10-öringen som blev över på en 50-öring. Åt andra arbetare fick jag köpa snus. Det var Karlskronasnus, som låg i små, blå paket, och kostade 20 öre. Då fick jag 5-öringen som blev över på en tolvskilling.

Det fanns inget plank runt byggarbetsplatsen. Vi brukade klättra på stegarna och balansera på balkarna på de halvfärdiga husen. Det var en farlig lekplats. På kvällar och helger plockade vi brädstumpar till ved och tog vara på de spikar snickarna hade tappat. Det hände att större pojkar snodde brädlappar och byggde hyddor inne i buskarna. Tog de någon gång långa, fina brädor, skällde basen på dem.

Då sjöngs det från buskarna:

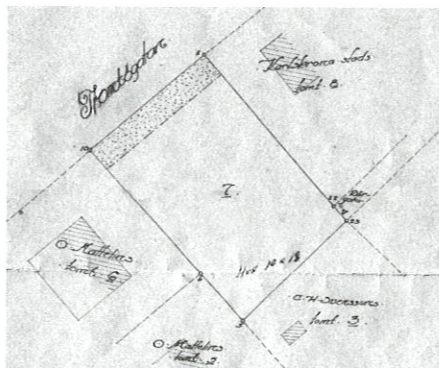
*Jag har knyckt en bräda för Mattelin
Den var hyvlad och ny och fin
Brädan den drog jag bort
Så fick jag mej en utskällning och lite klått.*

Polisförhör

En allvarlig händelse, som orsakade polisförhör, inträffade. En söndag var vi tre pojkar som klättrade upp i bygget. Skorstenen var då uppmurad till vindsutrymmet. Min bror Gösta och en pojke, Stig Brämning, plockade i små bitar av bruket i rökgången. Jag stod där nere och skulle se om bitarna kom ut. Det gick bra en stund, sen blev det stopp, och jag ropade: "Det kommer inga fler!" Då släppte de ner små tegelbitar, för att få loss det som fastnat. Men det lyckades inte. Skorstenen fylldes, och vi smet därifrån. På måndagen, när murarna kom, blev det ett himla liv. Skorstenen fick rivas några meter och muras om. Både flickor och pojkar, även poliskommissarie Ernst Svenssons pojke Einar,

Utsnitt från tomtkarta av hus gränsande till Kommunens "radhus" vid tromtögatan. Tomt 5,6 och 7 tillhörde Mattelin och 7:an bebyggdes 1926. När Mattelin gick i konkurs 1929 köptes detta hus av Carl E. Lindwall på exekutiv auktion i november samma år. Kanske köpte han fler av Mattelins hus? Källa Hans Ulveklint

kallades till polisstationen för förhör. Vi var för små och blev inte förhörda. Det blev, av naturliga skäl, aldrig utrett vilka förövarna var. Det är 75 år sedan och preskriberat. Kriminalen kan andas ut! Fallet är löst!

Mattelin går i konkurs

Mattelin hann knappt få sina byggen färdiga och uthyrda, förrän han gick i konkurs. Överlärare Blomberg gick med sin portfölj och inkasserade hyrorna åt banken. Det talades om att betrodna hyresgäster skulle få övertaga husen; om de klarade banklånen. En person, vid namn Jonasson, övertog ett av husen. Han kom från landsbygden, och när han inkasserade hyran, sades det: "Nu kommer Jonas och tar upp hyran på Torpet!" Huset döptes därför till Torpet.

Husen hade lite högre status än Radhuset. Där fanns 1- och 2-rumslägenheter. Klosetten låg i tamburen i varje lägenhet. Tömningen fick hyresgästen betala själv. Innehållet i åtskilliga tunnor tömdes och grävdes ner i jorden lite här och där sent på kvällarna. Några hyresgäster från Radhuset passade på att byta till en lägenhet i Mattelinhusen. Barnen hade blivit för stora för att ligga skavföttes i en utdragssoffa i köket. Det hölls en viss ordning på gården. På helgdagarna hängdes ingen tvätt på linorna och ingen småbarnstvätt på buskarna. På bakgården kunde vi inte spela boll, eftersom klädstrecken hängde kvar uppstöttade med klädstakar. Barn och vuxna klädde sig i sina bästa kläder.

Fotboll på gatan

På den lilla gatstumpen framför huset, hade vi alltid fyra stenar utlagda som mål. Det var vår fotbollsplan. En av pojkarna hade fått en sliten och lappad boll med en blåsa inuti. En större pojke, som hade skaffat en cykel, hjälpte oss pumpa upp bollen. Han lagade den även åt oss, om det gick håll på den. På gatan spelade vi även pimpel. Någon biltrafik syntes inte till. En gång kom en man i en bil, den kallades Fordloppa.

Fortsättning följer i nästa nummer

Tårarnas lund eller allé, så kallades parken vid Kungsbron. Här vinkade gråtande flickvänner och fruvar till avsked. Detta vykort från sekelskiftet ger syn för saken.